

всеукраїнська загальнополітична і літературно-художня газета

КРИМСЬКА СВІТЛЯЩА

<http://svitlytsia.crimea.ua>

№ 20 (1749)

П'ятниця, 17 травня 2013 р.

Видався з 31 грудня 1992 р.

Ціна договірна

18 ТРАВНЯ – ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ ДЕПОРТАЦІЇ КРИМСЬКОТАТАРСЬКОГО НАРОДУ

18 травня 2012 року, траурний мітинг у Сімферополі (фото з архіву «КС»)

У мерії Сімферополя затверджено план проведення жалобних заходів до Дня пам'яті жертв депортаций, які відбудуться в кримській столиці 18 травня.

Як повідомляє прес-центр Сімферопольської міської ради, вранці 17 травня в Сімферополі відбудеться церемонія покладання квітів керівництвом Криму, міста та представниками громадськості до пам'ятних знаків, встановлених у сквері на приблизно 100 метрів від залізничного вокзалу (бульвар ім. Леніна) і парку «Салгирка» (біля меж Ботанічного саду Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського), де в 1944 році розміщувалися пункти збору, звідки кримських татар відправляли до місць депортаций. Квіти також буде покладено на меморіальному комплексі «Відродження», встановленому на території Кримського інженерно-педагогічного університету.

(Продовження на 2-й стор.)

НЕСВЯТКОВІ
РОЗДУМИ

«БУЛА КОЛИСЬ ТАКА РАДЯНСЬКА ПІСНЯ»...

День Перемоги. Сімферополь, 2013 рік
Фото з сайту <http://www.kianews.com.ua>

Приблизно за тиждень до Дня Перемоги на телекрані в рекламних роликах почали з'являтися діти, які мали відповісти на одне із запитань, пов'язаних із війною: що таке бомбосховище, окупація і тому подібне. Для малечі це було заважко, і телеведучий коментував їхні невдалі відповіді словами: «Спасибі, що вони цього не знають». До речі, серед нашої дітвори дійсно мало вундеркіндів, та і воєнна тема, як така, вже давно втратила свою популярність.

Це ми, народжені на початку п'яťдесятих, особливо хлопці, гралися тільки у війну і завжди — між росіянами та німцями. Пам'ятаю, як хлопчики споруджували дзоти, рили окопи, маскували їх гілками, майстрували протитанкові «їжаки» — дерев'яні дошки із гвіздками, що мали пошкодити гусениці. Мій старший брат, вже шкільного віку, навіть ходив по мікрорайону в погонах капітана і з кокардою на картузі, і на той час людям ще не здавалося, що в нього на голові — вава.

А я, зовсім маленькою, коли лежала хворою на печі, уявляла, що знаходжуся у військовому госпі-

талі пораненою під час здійснення якогось подвигу. Кульмінацією цих фантазій був прихід військового командира, который запитував: «А що тут робить маленька дівчинка?». І лікарі розповідали йому про мій подвиг (в чому він міг полягати, я не знала і сама).

Разом зі зміною соціального устрою все, з ним пов'язане, стало подаватися в іншому світлі, хоча офіційно Дня Перемоги ніхто і не відміняв і ветеранам ніхто не заважав нарівні з усіма боротися за своє існування.

Щодо виховання малечі, то тут з'явилися інші пріоритети. З ініціативи новітніх ідеологів засоби масової інформації почали клопотатися через помічену в їхньому вихованні велику прогалину: багато дошкільнят ще й досі думали, що їх знайшли в капусті! А дітлахам, виявляється, в жодному разі не можна брехати, вони мусять знати, що знаходилися у матусі в животику, а також дещо про реальну роль у їхній появлі там тата. Підліткам почали інтенсивно розповідати про засоби контрацепції, бо нібито обізнаність збереже їх від завчасних проблем. Хоча надії себе не вправ-

дали: на сьогодні підліткові аборти і материнство вже не є надзвичайним явищем. Нещодавно в телешоу «Детектор брехні» взяла участь двадцятитрічна бісексуалка, вона ж — і садомазохистка на «професійному» рівні, бо брала уроки у більш досвідчених «фахівців». Дівчина розповіла, що вперше зазнала сексуального потягу до особи своєї статі... в п'ятирічному віці. А «особа» ця була ще на рік молодішою. Роздягнені дівчатка разом розучували пози, які використовуються під час інітіму. Бо ж тепер усе на виду, і жодних заборон. Не забарився і справжній сексуальний досвід у герояні шоу. Це ж лише у Радянському Союзі «сексу не було», тому у нас все має бути з точністю до навпаки!

Втім, це зовсім не означає, що сучасна молодь варта осуду і перед кимось завинила. І якщо в сюжеті кримських новин ми спостерігаємо, як вона неквапливо наближається до ветеранів, яких має вітати і які вже зовсім зомліли на сонці, а потім вручає їм «буketi» з однієї гвоздики і, не дочекуючись покладання квітів до па-

(Закінчення
на 10-й стор.)

48201571940020 20

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

Засновники:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
трудовий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети "Кримська світлиця" нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства "Просвіта"
"БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ"

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована
Міністерством юстиції
України
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 12042-913ПР
від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів неє автори.

Рукописи не рецензуються і не повертаються. Листування з читачами - на сторінках газети.

Матеріали для друку приймаються в електронному вигляді. Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і редагувати мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора -
(067) 650-14-22
(050) 957-84-40

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
95006, м. Сімферополь,
вул. Гагаріна, 5,
2-й пов.,
к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua

Друкарня: ТОВ «ВПК «Експрес-Поліграф»
вул. Фрунзе, 47-б
м. Київ, 04080
Тираж — 2000

ВИДАВЕЦЬ -
ДП «Національне
газетно-журнальне
видавництво»
Генеральний директор
Олеся БІЛАШ
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1,
тел./факс
(044) 498-23-65
Р/р 37128003000584
в УДКСУ у м. Київ
МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail:
vidavnicstvo@gmail.com

18 ТРАВНЯ — ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ ДЕПОРТАЦІЇ

(Закінчення.)

Поч. на 1-й стор.)
17 травня о 15.00 в Українському музичному театрі відбудеться вечір-реквієм, приурочений до Дня пам'яті жертв депортаций, після якого в кінотеатрі ім. Т. Шевченка о 17.00 пройде прем'єрний показ першого кримськотатарського історичного фільму «Хайтарма». О 19.00 на центральній площі ім. Леніна розпочнеться молодіжна акція «Запали вогонь у своєму серці».

18 травня в Сімферополі о 10.30 відбудеться традиційні жалобні мітинги в місцях збору учасників заходів, зокрема, у сквері біля залізничного вокзалу, у парку «Салгирка», на автостанції «Західна», на проспекті Перемоги, 128, на нижньому плато масиву Маршала Жукова.

О 12.00 відбудеться міжнародна акція «Хвилина скорботи та єдності», а о 12.05 вулицями кримської столиці розпочнеться хода колон учасників жалобних заходів до площа Леніна, де о 13.00 розпочнеться всекримський жалобний мітинг до 69-х років депортаций кримських татар.

У прес-центрі Сімферопольської міськради нагадали, що 18 травня у зв'язку з проведеними жалобними заходами до Дня пам'яті жертв депортаций з Криму з 11.45 і до завершення всекримського жалобного мітингу в центральній частині Сімферополя буде повністю перекрито рух транспорту. Також з 10.30 до 12.00 проїзд буде обмежено на ділянці пр. Перемоги — Куйбишевський ринок.

ПРОЕКТИ ПАМ'ЯТНИКА ЖЕРТВАМ ДЕПОРТАЦІЇ ПРЕЗЕНТУВАЛИ В СІМФЕРОПОЛІ

Дев'ять ескізних проектів пам'ятника «Жертвам депортаций з Криму», який пропонується встановити в Сімферополі, презентували в Кримському академічному українському музичному театрі. Про це повідомляє прес-служба кримського уряду.

«Пам'ятник «Жертвам депортаций з Криму» повинен поєсти гідне місце у Сімферополі. Це спільна трагедія, і такий пам'ятник, безумовно, потрібен. Ми повинні віддати шану всім народам, депортованим з Криму», — повідомив прем'єр-міністр АРК Анатолій Могильов, який виступив ініціатором встановлення пам'ятника.

Автор одного з проектів пропонує побудувати меморіально-духовний комплекс. Центральним об'єктом комплексу стане блокам'яна мечеть з двома мінаретами, ажурним різьбленим по каменю, кольоровими вітражами, виконана в стилі мусульманських традицій і кримськотатарського зодчества. Комплекс включає створення альтанок, фонтанів, квітників.

Серед ескізних пропозицій також можна побачити макет скульптури скорботної жінки, що символізує образ матері і Батьківщини. Подіум для скульптури пропонується виконати з чорного габро, сам монумент — зі світлого граніту.

Проект ще одного меморіального комплексу включає площу з аркадою, галерею історії та етнографії Криму, декоративний басейн, фонтан і площа Єдинання (Миру). Сам монумент пропонується виконати у вигляді зірзаного стовбура багатовікового дерева з молодими золотими пагонами, що символізують надію і віру в майбутнє депортованих народів, які повернулися до Криму.

Щороку 18 травня кримськотатарським народом відзначається як день національної жалоби. Водночас ця скорботна дата є днем демонстрації національної єдності в боротьбі за відновлення прав кримськотатарського народу.

11 травня 1944 року постанова ДКО № 5859 «Про кримських татар» була підписана Сталіним. За цим підписом розпочалася примусова депортация кримськів із Криму. Так, одним розчерком пера комуністичних правителів СРСР була вирішена доля цілого народу на наступні півстоліття. Мотивацією цього жахливого акту, який нині можемо назвати не інакше як етнічною чисткою, стало звинувачення у колабораціонізмі з окупантами військами. У наслідок 10 травня 1944 року на ім'я Сталіна спеціальний доповіді Беріє писав: «Враховуючи зрадницькі дії кримських татар проти радянського народу і виходячи із небажаності подальшого проживання кримських татар на півострові, Однак у тогоджі пресі ця акція отримала велемовну назву — «очищення Криму від антирадянських елементів».

30 червня 1945 року Президія Верховної Ради СРСР позбавила Крим статусу автономії, затвердивши подання Президії Верховної Ради РРФСР про перетворення Кримської АРСР в Кримську область у складі РРФСР.

Отже, колишня Кримська АРСР стала рядовою областю в складі Росії. Щезли з карти півострова кримськотатарські назви міст і селищ, які отримали нові імена (звісно ж, «великою і могутньою» мовою). Фактично на офіційному рівні все робилося для того, щоб стерти в Криму саму згадку про корінних жителів півострова, а потужна ідеологічна машина країни безупинно продукувала міф про народ-зрадників.

Кримському народові, як і іншим депортованим, після визволення іхньої території від фашистів було пред'явлено звинувачення у колабораціонізмі з окупантами військами. У наслідок 10

травня 1944 року на ім'я Сталіна спеціальний доповіді Беріє писав: «Враховуючи зрадницькі дії кримських татар проти радянського народу і виходячи із небажаності подальшого проживання кримських татар на півострові. Однак у тогоджі пресі ця акція отримала велемовну назву — «очищення Криму від антирадянських елементів».

30 червня 1945 року Президія Верховної Ради СРСР вносить на Ваш розгляд проект рішення ДКО про виселення всіх татар з території Криму».

Депортация кримськів розпочалася рано-вранці 18 травня 1944 року. Насильне вигнання людей зі своїх домівок, їхнє етапування до залізниці

<http://qirim.kiev.ua>

У ЛЬВОВІ ВШАНУЮТЬ ПАМ'ЯТЬ ЖЕРТВ ПОЛІТИЧНИХ РЕПРЕСІЙ

З нагоди 60 років Норильського повстання 18 травня у сесійному залі Львівської обласної ради відбудуться збори керівництва обласної державної адміністрації, обласної ради, Всеукраїнського товариства політичних в'язнів і репресованих, Львівської обласної спілки політичних в'язнів України та громадськості. Потім учасники зборів відвідають Музей-меморіал жертв оккупантів та жертв репресій «Гюрма на Лоньцького».

Під час проведення зборів

представники Львівської окружної НСОУ «Пласт» покладуть квіти до пам'ятних місць на вшанування жертв політичних репресій у м. Львові, зокрема, до пам'ятної таблиці жертвам спецслужб тоталітарних режимів (вул. С. Бандери, 1), приміщення колишньої тюрми на вул. Судовій, приміщення Львівського СІЗО (вул. Городоцька, 20), пам'ятного знаку Жертвам голodomору та політичних репресій (пр. В. Чорновола), Стіни пам'яті та скорботи (вул. Замар-

тинівська, 9), Меморіально-комплексу жертвам, замордованим у червні 1941 року у львівських тюрмах НКВС (Янівське кладовище), пам'ятника дітям, невинно замордованим у тюрмах м. Львова в 1950-1951 рр. (поле № 50 Янівського кладовища).

Також у День пам'яті жертв

політичних репресій 19 травня у м. Львові відбудеться покладання квітів до підніжжя пам'ятника Жертвам комуністичних злочинів, екуменічна панаахида та віче за

участі представників обласної, міської влади та громадськості.

Зазначимо, що в Україні День пам'яті жертв політичних репресій відзначається кожного року у третю неділю травня. Цього року у м. Львові та області меморіальні заходи відбудуться 18-19 травня.

ДОВІДКОВО

Норильське повстання відбувалося з 25 травня до 4 серпня 1953 року у Державному таборі осолового режиму Горлаг у м. Норильськ.

У підготовці та проведенні Норильського повстання особливу роль відіграли українці, які були учасниками попередніх заворушень у різних таборах: Євген Грицяк, Данило Шумук, Степан Семенюк, Тарас Супрунок.

25 травня 1953 року біля 5-го табору охорона розстріляла спочатку одного, а через декілька днів і другу групу в'язнів. Страйкомом був вироблений пакет вимог, де насамперед вимагалася гарантія дотримання існуючих в СРСР законів щодо захисту життя політв'язнів: 1) перегляд прокуратурою усіх судових справ; 2) звільнення малолітніх засуджених; 3) скорочення робочого дня; 4) дозвіл писати більше двох листів на рік; 5) зняття табірних номе-рів, що наносили фарбою на верхній одяг; 6) не зачиняти бараки; 7) не стріляти в робочу зону.

Після повстання відбулась зміна керівництва концтабору. Також це повстання примусило пом'якшити режим відбування покарання.

На фото: українські політв'язні під час роботи на кам'яному кар'єрі, 1955 рік; Євген Грицяк, один із організаторів Норильського повстання

(Foto з Архіву Центру досліджень визвольного руху)

ПРИВІТ НАМ ІЗ АЛУШТИ!

Літо для нашої сім'ї — це була, звичайно ж, Алушта. Квиток 60 копійок, а інтервали в русі тролейбусів хвилин 5, не більше. Йдемо Набережною в бік «Рабочого Уголка», море — поряд, спускаємося на кам'яних глибах: ноги — у воді, плечі в долонях у сонця, й за багато метрів — нікого, бо це ж не пляж. Навіть фотографія збереглася, де сиджу я, дванадцятирічна, на камені, і, здається, я знову вдилю п'янкий кисень, ті хвилини хотілося розтягнути безмежно, на цілі віки.

А вечорами на Набережній стільки люду: і молоді, і вже літні, засмаглі, з блискучими від морської солі обличчями, внутрішньо зосереджені на надважливому процесі — відпочинку. Де вони тепер, адже були значно старші за мене, підлітка?

Того чи іншого вечора прогулювався тут і Павло Кирилович Завада, який приїхав до Криму, де воював, з Чернігівщини, щойно я народилася, він — заслужена людина, ветеран Великої Вітчизняної війни, одружений на своїй фронтовій подругі. Влаштувався працювати в санаторії «Рабочий уголок» кіномеханіком, там і пропрацював майже 50 років. У санаторії трудилася і його дочка на різних роботах. Одержали, як і багато інших працівників закладів відпочинку, відомче житло. До умов тоді люди були не дуже вигляглими. Головне — поряд робота і дві хвилини ходу до моря. Сім'я розросталася. З'явилася у Павла Кириловича внучка і правнучка.

З його допомогою відпочиваючі переглядали тепер зовсім інші, значно сучасніші фільми, іншим ставало і жити навколо, яке перетворилося на виживання. Добре, що онука ветерана Галина працювала в санаторській їдальні кухарем, була надія, що не голодатимуть, бо відпочивали тепер люди заможні, не дуже охочі до казенних харчів. Поміж тим у Галини та її сестри Валентини, які жили під спільним дахом, підростали діти Андрій, Володимир і Богдан, народжені в перші роки незалежності, які стали для купонно-бандитського періоду нашої історії демографічною прівою. Та жінки все ж таки сподівалися, що пропримаються, оськільки матимуть роботу, бо море — за будь-яких часів моря, а «Рабочий Уголок», хоч і перетворився на «Морський уголок», оськільки робітники втратили свій колишній статус та можливості, але, як і раніше, вабив клієнтів. Втім, тепер вже дещо на інших засадах. Південнобережжя стало ласим шматком для товстосумів. А відомий будиночок, де проживала родина ветерана і було прописано на постійний основі семеро мешканців, став об'єктом зазіхань директора «Морського уголка» Ю. В. Удеревського, який мав на використання цієї площи свої пла-

малолітніх дітей. Тож пожежа зруйнувала не лише сімейне вогнище, а все, що можна було зруйнувати, перетворивши життя молодшого покоління на суцільний стрес.

А одразу після неї Ю. В. Удеревський спробував через суд визнати сім'ю такою, що втратила право на житлову площа. Оскільки це не вдалося, він направив до управління ЗАТ «Укрпрофоздоровниця», до якої належав санаторій, повідомлення про те, що споруда згоріла повністю, і одержав дозвіл на її спирання. Чи не дивно? Разом з людьми. Тож через рік, день в день після пожежі бригада будівельників зрівняла із землею те, що було відбивовано у вогні та відновлено силами чоловіків.

З того часу і розпочалося активне листування Павла Лаптєва та його донькою з різними інстанціями, бо, алуштинці вже не в першому коліні, вони залишилися «бомжами». А пан Удеревський, який створив на той час ТОВ «Ласковий берег», одержав бажану земельну ділянку, котра ще зберігала енергетику колишніх мешканців, в оренду і спорудив там віллу, бо це ж щодня жива копійка! І навряд чи господаря гризло сумління — не він перший і не він останній.

Втім, назвати це листування ефективним було важко. Алуштинський суд, що відбувся у 2006 році, зобов'язав адміністрацію санаторію забезпечити викинутих на вулицю людей житлом. Та апеляційний суд повернув справу на дорозслідування. І знову — суд у новому складі, який теж підтримує інтереси потерпілих, і знову — апеляція, на яку подає адміністрація санаторію, і ця апеляція ставить у справі крапку, відмовивши погорільцям.

І невідомо, що було з родиною тепер, — адже минуло вже 10 років, якби у передвиборний період 2006-го не зверталися вони до партійних штабів зі своїм горем у надії, що хтось-таки їх почне. Особливо розраховували на Партию регіонів, а допомогла цілком несподівано «Наша Україна». Саме звідти надійшов депутатський запит у Раду міністрів Криму. Сталося це в травні, а в червні вже почали працювати комісії, вивчаючи їхнє питання. Внаслідок чого адміністрацією санаторію і було надано сім'ї тимчасове житло — в прибудові до складу. Житло теж відомче, без опалення, з однією кімнатою на усіх і кухнею. Та жодної ночі вже не спалося там спокійно, бо люди

знали: днем раніше чи пізніше ця земля теж комусь знадобиться, і чули вже, що знайшовся на неї покупець.

Тож сестри продовжують свої клопотання, почуваючись як на пороховій бочці спостерігаючи, як міська рада на чолі з головою Станіславом Васильовичем Колотом збиткується ще над однією родиною, прописаною за їхньою колишньою адресою: вул. Набережна, 24.

Че родина Бережних, до якої належать Наталя Володимирівна, її чоловік, Наталия мати-пенсіонерка та двоє дітей. Одержані відомче житло ще дідусь Наталя, Леонід Антонович, котрий, як і Павло Кирилович Завада, приїхав до Алушти у 1953 році і особисто брав участь у будівництві санаторію. Мати все життя пропрацювала в санаторії на пошті, а батько — водієм. Але особливої шані вони не заслужили.

В один непрекрасний день 2012 року, коли вдома була лише мати, на подвір'ї з'явилися завзяті молодики, які відгородили огорожею із дроту господарські споруди разом із туалетом та сараєм, дезберігалися дрова. Це були представники охоронної агенції «Шелест», які в такий спосіб ліквідовували «самобуд». І дійсно, чи могла родина жити всі 60 років навіть без туалету? Про-

рівні Гіндес, вілла якої буквально звисає над будинком Бережних. З міськвиконкомом у неї вже укладено договір про купівлю (чомусь за півціни) 12 соток землі, до яких було віршено включити і подвір'я сусідів. Уся ця територія має використовуватися «для розміщення і обслуговування об'єктів нерухомості (гостинного котеджу сімейного типу)», отже, задля грошових, бізнесових інтересів. Сама ж пані Гіндес мешкає в Сімферополі, по вул. Польській, і Бережні навіть мають підоозу, що в цій оборудці із землею направу засікали та засікали ТОВ «Кримська юридична група акціонерів», яке стало правонаступником колишнього керівника «Морського уголка».

З екранів телевізорів ми часто чуємо про те, яких тортур зазнають в Україні суб'єкти підприємницької діяльності, зокрема і ті, які діляться і переділюють поміж собою золоті південнобережні землі. Каюсь, їх надто часто перевіряють, а цього робити не можна, аби не заважати їм в чесний чи нечесний спосіб все інтенсивніше збагачуватися. І значно менше хвилюють адвокатів малого та середнього бізнесу долі людей, які лягають в підмурок чужого благополуччя. Й не надто активно реагують на кілограми їхніх скарг чинов-

ченім і почутим, спробували перевірити деякі деталі на місцевому рівні, загалом навіть не сумніваючись у бездушності та свавіллі кримської міліції. Та слова очевидців, які і дані інформаційної агенції «Новий Регіон», пролили світло на цю подію дещо з іншого ракурсу.

«П'ятдесятсімірічний пенсіонер» виявився людиною суттєво молодою, а його діяльність — перевезення людей на електромобілі по Набережній — юридичним чином не узаконено. Отримуючи 10 гринвінь з людини, в бюджет міста не сплачував він ні копійки, незважаючи на численні попередження. Okрім того, рухаючись в натовпі перехожих, створював небезпечну для них ситуацію. А перш ніж демонструвати психологічний шок на рівні запаморочення, він так «поспілювався» з міліціонером, що тому довелося звернутися в лікарню, аби зафіксувати тілесні ушкодження. І хулганські дії за підприємцем помічені вже не вперше — у серпні 2012 року проти нього було порушене карні справу з цього приводу. Щодо поганого самопочуття, то сектор зв'язку з громадськістю кримського главку МВС стверджує, що його демонстрація відбувалася за режисурою представника об'єднаної організації працівників АРК, а коли, попри відмови «поп-терпілого», приїхала «Швидка», вона не зафіксувала нічого, окрім «душевних переживань».

Простому ж трудівникові привернути до себе співчутливу увагу ЗМІ значно важче: для цього бажано потрапити в масову ДТП, випасти з вікна багатоповерхівки або ж, як мінімум, продати власну дитину, аби мали змогу вижити інші діти та самі батьки.

У часі моїх алуштинських подорожей дітей не продавали і кожен сімферопольський за бажання міг зустрітися з морем, навіть той, хто купив квиток за три знайдені пляшки від сирта. Та і що робити там сьогодні простим смертним, на чужому святі життя? Каюсь, навіть до моря не добратися, бо розкріпали і розділили узбережжя, як іменинний пиріг.

А тим, кого не взяли «в долю», там живеться несолідно, і немає кому їх захистити. Діди ж передають онукам у спадок не квартири і нажиті духовні скарби, а виснажливу тяганину по судових інстанціях, аби ті, в свою чергу, передали її своїм дітям...

Тамара СОЛОВЕЙ

риваючись до найнеобхіднішого, чоловік пані Наталі проробив прохід в огорожі, за що проти нього було порушене карну справу.

Після пікетування міськвиконкому та кількох звернень до його голови сім'ї Бережних пообіцяли інше житло та запропонували три його варіанти. Це були кімнати в гуртожитку, напівпідвальне приміщення та «шпаківня» під самим дірявим дахом.

То кому ж так гостро знадобилася ота сотка землі, якою користувалася родина? А сусідці Олені Григорівна ЧАСОМ...

Незаконне отримання ділянок на кримському узбережжі найчастіше відбувається на підставі висновків контролюючих органів та судових рішен. Як повідомили УНІАН у прес-службі Генеральної прокуратури України, про це заявив генпрокурор Віктор Пшонка на нараді з колективом прокуратури Криму та Севастополя щодо питань додержання законності при використанні та забудові земель водного фонду.

За його словами, проблема несанкціонованої забудови морського узбережжя не є новою для прокурорів у Криму. «Ви постійно проводите перевірки, і вам відомі схеми, через які найчастіше відбувається незаконне відчуження земель уздовж морів та їх використання не за призначенням. Тому у вас немає часу на роздуми, і я очікую реальних результатів та приведення у первинний стан спотворених незаконною забудовою територій», — сказав В. Пшонка, звертаючись до підлеглих.

«Було порушене п'ять кримінальних справ. Зокрема, за фактом незаконного зведення хмарочосу в 100-метровій зоні моря, на ділянці у Приморському парку; за фактом незаконного введення в експлуатацію за підробленими документами самовільно збудованіх 14 елінгів у Сімферопольському районі, також двох готелів у Сакському районі. Однак 5 справ на весь Крим — цього недостатньо. Ви повинні жорсткіше реагувати на схеми, які відбуваються на землях, які відносяться до місцевої влади. Без уваги прокуратури не повинен залишитися жоден шматок берега уздовж всього узбережжя Чорного моря, де є порушення закону... «Ваша робота у цьому напрямку повинна бути, по-перше, постійною, а по-друге, ще й наочною. Люди мають бачити реальний результат вашої правозахисної роботи і відновлення справедливості...», — сказав В. Пшонка.

Н. Бережна і Г. Лаптєва

«ТЕРПЕЛИВА І НІЖНА ТАРАСОВА НЯНЬКА» — СТАРША СЕСТРА КАТЕРИНА

Прикро, що про найближчих, найрідніших для Тараса людей неймовіро мало збереглося споминів, розповідей сучасників, а особливо — світлин чи малювань портретів. Через слово, розглядаючи портрет, ми мали б часливу нагоду дізнатися більше про родовід Шевченків, зазирнути у вічі й знайти спільні та відмінні риси на обличчі, руках, постаті... На жаль... Але як ті крихти, розсипані у творах, листуваннях та згадках відомих Тарасо-

Шевченкознавець Павло Зайцев (1886–1965) розповідає, що до світліх моментів у сирітському житті Тараса саме й належать подорожі, коли він із сестрою Катрею ходив «на прощу» аж до Холодного Яру, де на цвинтарі біля монастиря були поховані жертви підймів із часів Коліївщини. Грамотний хлопець умів прочитувати написи на кам'яних плитах над могилами «коліїв», додгожаючи старшим прочанам, серед яких були й такі, що ще добре пам'ятали небіжчиків. Старі люди при цьому оповідали свої спомини про діячів тих сумних підймів. Оповідання ті, річ зрозуміла, залишали глибокий слід у душі вразливого хлопця як яскраве доповнення до того, що чув він про ці підйми від діда (див. Зайцев П. Життя Тараса Шевченка. — К., 1955. — С. 19).

З цього приводу збереглися й цікаві згадки сучасника і знайомого Шевченка — Олександра Лазаревського (1834–1902), надруковані в журналах «Основа» за березень 1862 року. Звідси доведуємося, як малий ще Шевченко любив слухати розповіді свого діда Івана, живого свідка селянського повстання на Правобережній Україні 1768 року — Коліївщини: «Рассказы деда и отца, бесспорно, имели большое влияние на развитие творческого дара нашего поэта и не могли не отразиться впоследствии на его произведениях... Кроме рассказов деда, в создании «Гайдамак» имело участие, как можно думать, и путешествие маленького Шевченка в Мотронинский монастырь.

В Мотронинський мона-

вих товаришів, збираємо в єдине матеріали про такі дорогі нам постать братів і сестер, іші їх іще раз читаємося в їхні коротко мовлені слова одне про одного, і уявляємо їх — натруджених, сучасників того часу — бідних, але об'єднаних однією родиною під прізвищем Шевченко.

Як відомо, в сім'ї Григорія Шевченка та Катерини Якимівни Бойко було шестеро дітей. Старша за брата на вісім років

Катерина, яка побачила світ 20 листопада 1804 року в селі Кирилівка, була Тарасу не тільки «незабвенною сестрою», а й «терпеливою, нежною нянькою», як називає поет її в повісті «Княгиня», дівчина доглядала менших братів і сестер, порядкувала в хаті та городі. Саме Катерина водила малого Тараса до Мотронинського монастиря «на прощу», ставила з братиком свічку за «здравіє» рідних і близьких і довго молилася.

Братъ Шевченко ходил с сестрами... Монастырь замечателен тем, что в цвинтаре его положено колів (підкреслено О. Лазаревським), как гласят о том каменные плиты, находящиеся на некоторых из могил. Маленький Шевченко, в это время уже грамотный, прочитывал могильные надписи, удовлетворяя любопытство как свое собственное, так и других богомольцев, меж последними немало нашлось хорошо помнивших покойников Мотронинского цвинтаря, и они тут же дополняли лаконические надписи своими воспоминаниями о «коліях». Эти рассказы Шевченко слушал с таким вниманием, что память о них сохранилась у поэта до позднего времени» (Спогади про Тараса Шевченка. — К., 1982. — С. 24).

Ясно одне, що під впливом вражень від розповідей очевидців селянського повстання, від баченого на тому місці, звідки спалахнула Коліївщина (вона сама тут почалася, в Холодному Яру), був написаний один з найвидатніших творів поета — «Гайдамаки». Вдруге в Мотронинському монастирі Тарас Шевченко побував улітку 1845 року й довго ходив його територією, вглядуючись довкола та згадуючи дитинство, старшу сестру, її тінь печалі лягала на його похмуре обличчя. Про ці відвідини свідчать вже не чийсь згадки, а матеріали, залишені самим поетом. Шевченко змалював церкву Мотронинського монастиря акварельними фарбами й на малюнку зліва внизу зробив напис «Мотрин монастир».

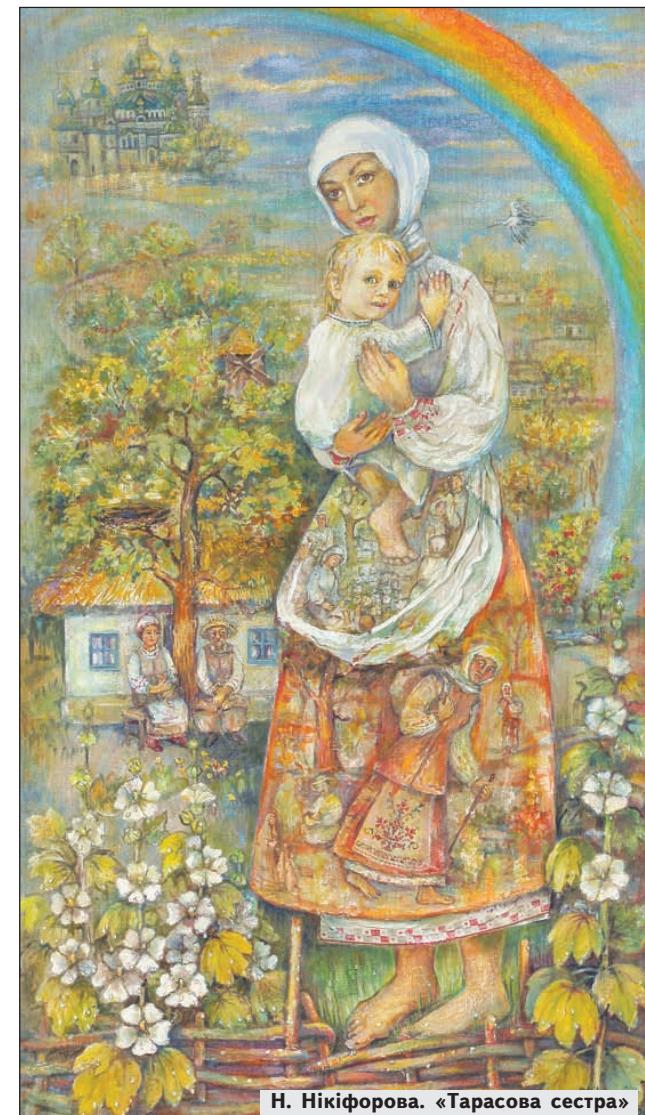
Вийшовши в дев'ятнадцять років заміж за Антона Григо-

ровича Красицького (1794–1848), Катерина поїхала за чоловіком у сусіднє село Зелена Діброва (до речі, молоді дівчата познайомилися на панщині, бо разом кріпакували на землях пана Енгельгардта). Як пише у спомині під педагог і священик, Шевченків земляк Петро Лебединцев (1819–1896), Катерина йому розповідала, що Тарас «...не раз прибігав до неї в Зелену пішки, босий і напівлолий, з усякою нечистю в голові, блукаючи із села в село, через що вона називала його «приблудою» (Спогади про Тараса Шевченка. — К., 1982. — С. 37).

Разом із тим рідний брат Петра, історик і журналіст Феофан Лебединцев (1828–1888), залишив нам інший спомин про Тараса Шевченка, про те, що поет «...взагалі не любив загдувати своє сирітське принижене життя». Нечасто загдував він і про свою старшу сестру Катерину, на противагу Ярині, яку величав «печатно великомученицею». Феофан пише: «Ї, тобто старшу сестру Тараса, звали у нас «Катрею гугняво», бо вона від природи чи від хвороби якоїсь гугнявилася. Після того, як Тарас незадовго до свого заслання побував на батьківщині і в неї, Катрі, вона, згадуючи його дитинство, розповідала моїй матері про його блукання в дитячі роки з Кирилівки в Зелену, тобто до вітчима до старшої сестри і назад. «Приблудою його, матушечко, звали, її-богу. Було оце ї не видно, як воно ріп і ввійде тишенко до хати, сяде собі на лаві та все мовчить. Нічого в вітчима до заслання не допиташся: чи його прогнали відтіла, чи його били, чи їсти йому не давали. Було, манівцями ходить, геть попід дібровою, та через Гарбузів яр, та через левади, та могилками. І як прийшло раз воно, то так впalo грудочкою і заснуло на лаві, а як я загляну йому в голову, аж у його, проплачайте, матушечко, в голові... як у свинячому стегні... Еге, отаке було, а далі вистербало... Ніхто й не сподівався з нього чоловіка» (Спогади про Тараса Шевченка. — К., 1982. — С. 42).

У Зеленій Дібріві рід Красицьких, що розпочав відлік од Антона і Катерини, пустив у поселенні глибоке коріння. Молоді побралися 29 січня 1823 року, хата Антона знаходилася в центрі села, поряд з будівлею священика Петра Лебединцева. За двадцять сім років подружнього життя Красицькі народили дванадцятьо дітей, серед них: Олену, Федору (1827 — р.с.н.), прізвище по чоловікові Бондар), Феодосія, Соломію, Степана, Семена (1836 — р.с.н.), Ганну, Марію (1843 — р.с.н.), Федора, Якима (1842 — р.с.н.), Максима і Тетяну (1848–1848), а самі ж пішли з життя так рано: Антон Григорович — у п'ятдесят чотири роки, а Катерина Григорівна — в сорок сім.

Як уже нині можна стверджувати, то не тільки розповіді діда Івана про Гайдамаччину, а й «посиденьки» в старшої сестри в козацькому

Н. Нікіфорова. «Тарасова сестра»

селі Зелена Діброва, розповіді старожилів, які збиралися в старшої сестри. Нагадаємо, що мешканці Зеленої Діброви були вільними ко-заками, наприкінці XVIII століття продані воєводою брацлавським Станіславом Любомирським (1704–1793) генерал-фельдмаршалу Григорію Потьомкіну (1739–1791), від якого село успадкувало його племінника Василя Енгельгардта (1758–1789), а потім перейшло до сестри Потьомкіна — Олександри Браницької (1754–1838).

Поет навідувався до старшої сестри в гості в 1843-му

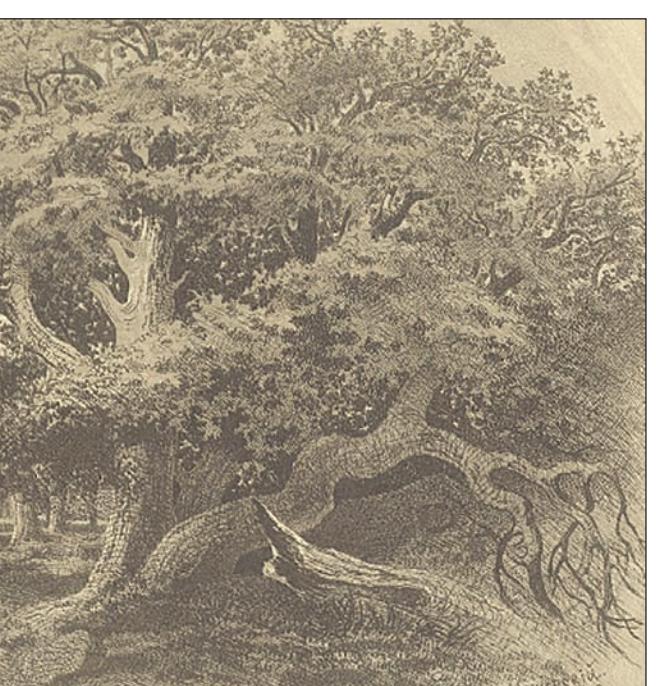
та у вересні 1845 року, коли приїздив до України. Згадував про неї Тарас і в листах до братів Микити та Варфоломія, завжди не забував приписати: «Поціуй за мене... Катерину» (Шевченко Т. ПЗТ у 12-ти т. — Т. 6. — К., 2003. — С. 11, 14, 193, 197, 199, 201, 301, 344, 486, 495).

А був випадок, коли Тарас звернувся за допомогою до старшої сестри, скажімо так, делікатній справі — щоб підшукала наречену, й підказав — служницю, яку бачив у Варфоломія. Довгополенко Харитина Василівна (1841 — р.с.н.), кріпачка князя Лопухіна з с. Саморідні Канівського повіту, справді господарювала у Тарасового сювака в Корсуні, де з нею й познайомився поет. Спочатку він не звернув на дівчину-кріпачку особливої уваги, але після повернення до Санкт-Петербурга, надумав «підбити клінці», а тоді одружитися. Тарас почав дедалі настійніше просити Варфоломія Григоровича висватати за нього Хариту. За спогадами Варфоломія, «в час приїзду Тараса до нас, в 1859 році, Харита була якраз на порі. Не можна сказати, щоб вона була красива, але щось у неї було дуже симпатичне: тихий характер, ніжне і добрє серце, чиста душа і молодість були красою Харити» (Спогади про Тараса Шевченка. — К., 1982. — С. 33). Хоча Харита відрізняла відмінною здатністю «за такого старого та лисого», до того ж зовсім незнайомого й чужого їй чо-

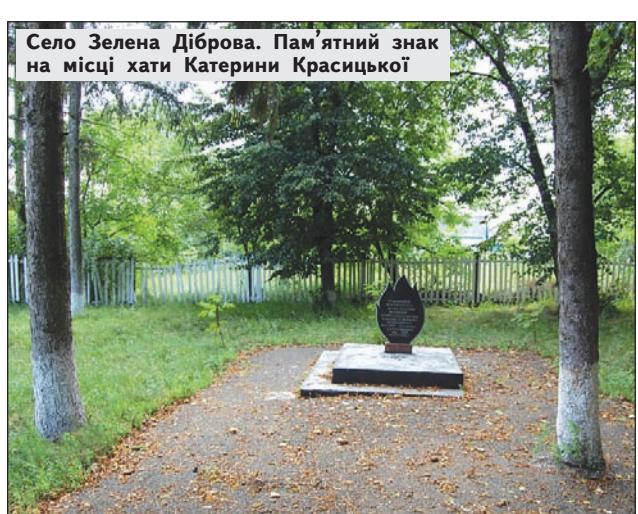
ломенною крышею і черним дымarem, аколо хати на прычилку яблуня з краснобокими яблуками, а вокруг яблуни цвітник, любимець моєї незабвенної сестри, моєї терпеливої, моєї нежної няньки!» (Шевченко Т. ПЗТ у 12-ти т. — Т. 3. — К., 2003. — С. 152).

Востаннє, коли Тарас повернувся із заслання, то не застав сестри живою — померла від холери. Незабаром пішли в далекі світи її чоловік та донька. Тарас Григорович дав гроши сину Катерини Степану, аби той купив собі будинок — у селі й досі є вулиця Кушнірівська, де племінник поета приїдав та хату на поетові кошти. Переказують у Зеленій Дібріві й дотепер, я в той свій приїзд Шевченко прийшов до племінниці Федори, та не застав — удома були тільки її діти. Тож поет залишив на столі під образами 25 карбованців і записку. Тарасові родичі не вміли читати, пішли до попа, щоб переказав написане. «О, знов бунтівник об'явився», — здивувався священнослужитель і заспішив із запискою до урядника...

Старшу сестру Тарас не забував навіть на засланні, за-свідчував поблажливі до неї ставлення і в творчості. Ось початок повісті «Княгиня»: «Село! О! Сколько милых, очаровательных видений пробуждается в моем старом сердце при этом милом слове. Село! И вот стоит передо мною наша бедная, старая белая хата, с потомневшою

Т. Шевченко. «Дуб»

Село Зелена Діброва. Пам'ятний знак на місці хати Катерини Красицької

Село Зелена Діброва. Пам'ятник сестрі Тараса Шевченка Катерині

Насамінеч зазначимо, що із великою кількості дітей у родині Красицьких долею судилося вижити лише чотирьох з них. Яка ж їхня доля? Один з синів, Максим Антонович, уже після звільнення з кріпацтва, шукаючи країшої долі, мандрував з родиною від економії до економії і добився північної Херсонщини (нині — Кіровоградщина). Життя багатодітної сім'ї було нуждене; окрім того, сам факт, що Максим Красицький — Шевченков племінник, ускладнював життя, завдавав часто-густо неабияких прикрошів. У селі Довгалівці поблизу станції Шарівка Максим Антонович став до роботи в поміщниці Жабоклицької — це було влітку. А взимку, довідавшись, що Максим Красицький — Шевченков родич, Жабоклицька вигнала Тарасового родича серед зими з роботи і з житла разом з шістма дітьми. З Довгалівки Красицькі (Максимові було вже за шістдесят) перебралися в село Мошорине (теперішній Знам'янський район), придбали стареньку хату і зівкували там свій вік 1910 року.

Правнучка Тараса Шевченка по лінії його старшої сестри Катерини — Тамара Красицька, вихованка Кіївського університету імені Т. Шевченка, географ за фахом, уже 35 років мешкає у Севастополі, де працювала начальником міського управління охорони доквілля. Коли у 1991 році було створено родинну громаду «Шевченкові нащадки», його очолила двоюрідна сестра Тамари — Людмила Олександровна Красицька, 1942 року народження, освіта вища, проживає в Києві, нині — президент Міжнародного культурно-наукового фонду Тараса Шевченка «В своїй хаті своя й правда, і сила, і воля».

Від Федори, Степана, Якима та Максима й пішли у світ нащадки Тараса Шевченка: Дмитро Филимонович Красицький (1901-1989; правнук Катерини) став письменником, Фотій Степанович Красицький (1873-1944; внук Катерини) — художником і педагогом. Інтернет-довідник «Особові фонди державного архіву Кіровоградської області» так повідомляє про Катеринових нащадків: «Красицька Катерина Максимівна (26.08.1873 — 22.03.1974) — онука Тараса Шевченка, Красицька Антоніна Вереміївна — правнuka Т. Шевченка». А газета «Флот України» засвідчує: «Троюрідна працьовничка поета Тамара Красицька розповіла на сторінці видання: «Ми приходимо до пам'ятника Кобзарю за величчям свого серця. По всьому

світу, куди закинула доля українців, 9 березня віддають данину любові Тарасу Шевченкові».

Є край села Зелена Діброва, в кінці дороги, що біжить до Кирилівки, визначна пам'ятка природи — дуб, якому близько 200 років. За переказами, Тарас Шевченко, коли малим бігав до старшої сестри, перепочивав під розлогим деревом, яке захищало його в негоду та спекотного дня. За легендою, що передається в селі від покоління до покоління, виріс він на місці могили закоханих. Переповідають, що місцевий кріпак Іван полюбив таку ж із бідою родини дівчину Оксану, але не судилося молодятам бути разом — забрав пан красуня в покой. Хлопець не змирився з втратою коханої — викрав дівчину й склав у родичів. А коли повертається додому, в лісі його наздогнали панські охоронці жорстоко вбили, закутавши нагаями. Поховали Івана на місці страти, Оксана дізналася про біду, знайшла могилу судженого і... виросла на його похованні молоденьким дубцем, який згодом став могутнім деревом. Чи не на спомин про отой дуб Тарас Шевченко й намалював із уяві аж у Санкт-Петербурзі крилате дерево?

У центрі Зеленої Діброви відкрито пам'ятний знак на місці, де стояла хата Катерини Красицької, збереглася й могила старшої сестри Тараса Шевченка. 18 серпня 2006 року на похованні відкрито пам'ятник, його автором став черкаський скульптор Владислав Дем'ян. Унікальний надгробок має свій символ — зображення: миловидна молода жінка розглітає косу, немов перед сном — на завершення життя, але ж волосся можна й переплести по-новому — як символ його продовження у дітях і внуках-правнуків. Внизу — кетяги червоної калини — до любові. А збоку гілка — древо життя...

Віктор ЖАДЬКО,
письменник, публіцист,
лауреат Міжнародного
культурно-наукового фонду
Тараса Шевченка «В своїй
хаті своя й правда, і сила,
і воля» 2012 року

Фото автора

Список використаних

джерел:
Шевченківський словник.
— Т. 2. — К., 1977. — С. 358;
Шевченко Т. ПЗТ: у 12-ти т.
— Т. 6. — К., 2003. — С. 495;
Жур П. Труди і дні Кобзаря.
— К., 2003. — С. 24; Дзюба І.
Тарас Шевченко. Життя і
творчість. — К., 2008. — С. 545;
Універсальна енциклопедія «Черкащина». Упорядник Віктор Жадько. — К., 2010. — С. 983.

ДОЛУЧАЙМОСЯ ДО СВЯТКУВАННЯ!

З метою поглиблого вивчення спадщини Тараса Шевченка, її актуальності в сьогодення, виховання в учнів естетичних почуттів і любові до мелодійної української мови та пісні, а також духовності Всеукраїнським інформаційно-культурним центром було організовано і проведено спільно з Міністерством культури АРК низку заходів, зокрема, II Всеукраїнський конкурс «З любов'ю до Кобзаря», що відбувся у березні 2013 року.

«А весною процвіла я цвітом при долині», — плаче босонога перевтілена Лілея — Марія Тушмінцева (НВК «Відкритий космічний ліцей»), учасниця конкурсу. Діти різного віку у вишиванках, з рушниками і квітами декламували, перевтілювалися на якийсь час у герой творів Великого Кобзаря. У рік святкування 200-річчя від дня народження Т. Шевченка ДО «ВІКЦ» планує проведення третього конкурсу з новими номінаціями, зокрема, малоніків і власних поетичних та прозових творів, присвячених Кобзарю.

Наша організація провела

разом з бібліотекою ім. Т. Шевченка вечір-елегію «Думи Тарасові, слово народне» і відеолекторій «Мій Шевченко» для студентів Сімферопольського коледжу Національного університету харчових технологій. У КРУ УНБ ім. І. Франка відбувся вечір-концерт «У слові — вічність», в якому взяли участь представники національно-культурних товариств автономії, творчих спілок, а також історики, студенти, учні, бібліотекарі та читачі.

Цього року концертна програма до дня народження Т. Шевченка у Центральному музеї Тавриди для гостей і жителів Сімферополя була особливо колоритною завдяки участі хореографічного ансамблю «Таврія» і переможців Всеукраїнського конкурсу читців «Ми — діти твої, Україно!», котрі, до речі, проводяться вже п'ять рік. Організований ДО «ВІКЦ» спільно з Міністерством культури АРК, він з кожним роком набуває все більшої популярності серед кримських школярів.

У лютому 2013 року Всеукраїнським інформаційно-культурним центром, Кримським відділенням товариства зв'язків з українцями за межами України «Україна — Світ», Кримським відділенням Наукового товариства ім. Тараса Шевченка, Кримським центром ділового та культурного співробітництва «Український Дім», Сімферопольською міською організацією «Просвіта» імені Тараса Шевченка організовано і проведено громадські слухання у форматі «круглого столу», присвячені Міжнародному дню рідної мови. Захід відбувся за участі представників владних структур Криму, громадських організацій та національно-культурних товариств. Учасники заходу охарактеризували стан освіти та культури в АРК і уклали пропозиції та реко-

мендацій щодо поліпшення сучасного стану мов, що функціонують у Криму.

У 2012 році Сімферополі відкрито Музей української вишивки імені Віри Роїк — національний колорит, зароджений за часів Шевченка, збагачений талановитою вишивальницею, хранителькою та пропагандистом традицій української народної вишивки. Студенти Кримського інженерно-педагогічного університету на виставці «Квітне у вишиванках моя Україна», яка відбулася у виставковій залі ДО «ВІКЦ», презентували стилізоване вбрання для сьогодення, що символізує нашу етнічну українську культуру.

Проведені подібних заходів — це передумови для того, аби наші діти зростали, усвідомлюючи свою належність до нації Тараса Шевченка, Лесі Українки, Івана Франка, Володимира Винниченка, Василя Стуса, Ліни Костенко, і втілювали в життя заповітну мрію Великого Кобзаря про вільну й красиву, шановану в світі Україну.

Як у танку переплетені руки танцюристів, у вінку квіті, а на рушниках візеруни — так у багатонаціональному Криму неможливо відокремити однієї національної громади від іншої. За програмою Держкомтелерадіо України «Українська книга» видавничим відділом Все-

українського інформаційно-культурного центру готовиться до друку книга «Обніміться, брати мої...», в якій поетичні твори Т. Шевченка публікуються двома мовами — українською і кримськотатарською. Вірші і поеми у перевідкладі відомих кримськотатарських поетів Ю. Кандима, А. Велієва, Ш. Селіма, Ш. Алі та інших посідають чільне місце у сучасній літературі і набувають новогозвучання.

До 200-річчя від дня народження Т. Шевченка, яка відбулася у виставковій залі ДО «ВІКЦ», презентували стилізоване вбрання для сьогодення, що символізує нашу етнічну українську культуру. Проведені подібних заходів — це передумови для того, аби наші діти зростали, усвідомлюючи свою належність до нації Тараса Шевченка, Лесі Українки, Івана Франка, Володимира Винниченка, Василя Стуса, Ліни Костенко, і втілювали в життя заповітну мрію Великого Кобзаря звучатимуть на всіх мовах півострова. Планується вихід по-зачергового святкового «Вісника», інформаційного бюллетеня ДО «ВІКЦ», з малонакладами і поетичними та прозовими творами, присвяченими Кобзарю. Таким чином, долучитися до святкування може кожна людина. Отже, готуйте мистецькі номери, пишіть свої твори, надсилайте їх та заявки на участь у концерті на нашу електронну адресу: ukrccenter@gmail.com!

**Валентина МЕЛЬНИК,
Олексій НІКІТЧЕНКО
Прес-служба ДО «ВІКЦ»**

СЕВАСТОПОЛЬЦІ ГОТУЮТЬСЯ

Відзначения 200-річного ювілею Тараса Григоровича Шевченка стає загальною громадською справою, справою кожного свідомого українця. Во Шевченків «Кобзар» — це наша книга буття, у ній маємо відповіді, як жити та як розбудовувати свою державу. Він і сьогодні дає актуальні відповіді на актуальні проблеми України. Для Севастополя ці питання набувають особливої значущості. Для пробудження приспівного українського життя у «флотській столиці» на запрошення ініціатора громадської групи з відзначення 200-річчя від дня народження Т. Шевченка ДО «ВІКЦ» планує провести третій конкурс з новими номінаціями, зокрема, малоніків і власних поетичних та прозових творів, присвячених Кобзарю.

Цього року це були перші збори, які разом зібрали представників різних напрямків роботи громадськості міста. На збори прибули керівники та представники міського об'єднання товариства «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка, Конгресу українців Севастополя, Союзу українок, Спілки офіцерів України, організації ветеранів ВМС України, севастопольської організації Союзу садоводів України, національного заповідника «Херсонес Таврійський», представники більшості вищих навчальних закладів та Гагарінської районної державної адміністрації. Збори обрали координаційну раду з представників громадських організацій і вищих навчальних закладів та установ міста. Координатором роботи громадськості з підготовки до відзначення 200-річного ювілею Тараса Шевченка одноголосно був обраний генеральний директор національного заповідника «Херсонес Таврійський» Леонід Михайлович Жуњко, його заступником — кандидат історичних наук, доцент Академії ВМС України Анатолій Сивак, технічним секретарем — заступник голови товариства «Просвіта» Любов Пласкальна. Координаційна рада представників громадськості розподілила напрямки роботи між членами ради і ухвалила план роботи на період підготовки до 200-річчя Тараса Шевченка, який буде поданий для інформації і узгодження проведення заходів міської державної адміністрації, керівникам навчальних закладів, засобів масової інформації

та командирами військових частин севастопольського гарнізону. У запропонованому плані рада ухвалила надати допомогу у прینципному виданні «Кобзаря» Тараса Шевченка видання 1899 року та у створенні телевізійного фільму «Морськими шляхами Тараса», про службу Кобзаря в морській експедиції О. Бутакова на Аральському морі, режисером якого виступив севастопольський журналіст, капітан 2 рангу запасу Тимур Бартов.

Прикро, що у роботі координаційних зборів не взяли участі, хоча запрошувалися, представники «Російської общини» та інших національних організацій міста, адже Тарас Шевченко чимало своїх творів написав російською мовою. Представники партійних осередків, що теж запрошувалися, не прибули, мабуть, через те, що

обрана координаційна рада не повинна висловлювати партійних програм — Шевченко ж є позапартійний, його слово стоїть вище партійних програм і гасел.

Слід зазначити, що в міській державній адміністрації на пропозицію ініціативної групи організували спільну роботу органів влади з широким громадськістю, як велить відповідний указ Президента України, зайняли дивну позицію, мовляв, ми не маємо права керувати роботою громадських організацій, тому від створення спільного плану з координаційною радою громадських організацій з підготовки

Це була звичайна робоча поїздка Михайла Кузменюка на Буковину. Ще напередодні Нового року він сказав мені, що їздить на малу батьківщину приблизно раз на два місяці. Отже, найближча поїздка планувалася на середину січня. От я і включив її у свій робочий план. Зі Львова до Чернівців ніби ж недалеко! Як потім з'ясувалося, це було вірне рішення. І перш за все тому, що ця поїздка у рідні місця виявилася... останньою в житті севастопольця Кузменюка. Смерть нерідко забирає, крає у нас хороших людей підло, без попередження. Ось і цього разу... Як мені про це тепер писати? Наголошувати, що втрата болісна? Це й так зрозуміло. Для краєзнавців Буковини Михайло Ілліч був символом затягості, «просунутості» і вірності справі. Навіть символом діяльної зрілості, бо більшості його колег-однодумців уже давно перевалило за 80... А для мене? Один лише крах планів викликав у мене справжній шок. А у нас стільки всього було заплановано на буковинських теренах — на весну, на літо! А на кримських скільки!

... Та повернемося у той далекий січень. «Журналістське підсилення» моєю скромною особою було, мабуть, не зайвим для пана Кузменюка. А вже щодо мене самого, то й говорити нічого. Завдяки севастопольцю і його умінню розповідати, я постійно робив для себе все нові й нові відкриття. По-перше, відкрив для себе таке цікаве явище, як Чернівецька маланка. По-друге, багато дізнявся про зйомки відомого фільму-концерту «Червона рута» (1971). А головне, без Михайла Кузменюка я б не потрапив у Старий Вовчинець і не побачив би унікальний музей, створений ще у 1957 році скромним сільським учителем Іваном Топалом. А так до наших послуг було авто Кузменюка, яке він на зворотному шляху планував завантажити старовинними речами, тобто новими експонатами для севастопольського музею. Не вперше здійснив Михайло Ілліч подібний спецрейс «Буковина — Крим»; це просто я був уперше свідком звичайної робочої поїздки севастопольського подвижника. Погода того дня була надзвичайно гарною — коли виглядало сонечко — іскрився сніг, а пухнастий іній на деревах уздовж автотраси постійно нагадував про пік зими. Щоправда, просуваючись у напрямку румунського кордону, ми час від часу в'їжджали в зону густого туману. Це також додавало поїздці неповторного місцевого колориту.

ЦЕНТР СТАРООБРЯДЦІВ СВІТУ

... Трішки від сторони від нашого маршруту залишалося відоме старовірське село Біла Криниця. Нагадаю, що російські старообрядці (відомі під назвою липовані) прибули на Буковину у 1760-1780 роках. Тоді їхні поселення з'явилися в трьох повітах. Австрійська влада, зацікавлена в заселенні Буковини, прихильно ставилася до старообрядців. Цісарським патентом Йосиф II звільнював липован від податків на 20 років і гарантував свободу віровизнання. За невелику плату переселенці одержали землю, були звільнені від панщини, а також на 50 років від військової служби. На базі чоловічого білокриницького монастиря було створено у 1844 році епархію, а з 1846 року єпархію на чолі з митрополитом (Білокриницьку митрополію), яка висвячувала священиків і епископів для старообрядців усього світу. Історію цього села

я цікавився давно. Дізнавшись про це, Михайло Кузменюк сказав, що на зворотному шляху, можливо, заїдемо на півгодинки в Білу Криницю. А поки що нам треба поспішати, адже нас цікавить село Старий Вовчинець, воно знаходитьться майже на українсько-румунському кордоні, і опинитися там бажано якомога раніше.

Тільки прибувши, я зрозумів — чому саме. Адже музей був надзвичайно великим за розмірами, щоб усе подивитися, треба чимало часу. А ще ж треба поспілкуватися з самим Іваном Касіяновичем, — останній точно приберіг щось цікаве для Криму!

П'ЯТЬ РОКІВ ПОДВИЖНИК ЗБИРАВ ЕКСПОНАТИ...

Коли Іван Касіянович почав свою екскурсію, нам було ще тепло. Але потім ставало все холодніше і холодніше, бо опалення в музеї — фактично ніякого. Та й сам музей — це не що інше, як приміщення колишньої шко-

ДИВО-МУЗЕЙ НА УКРАЇНСЬКО-РУМУНСЬКОМУ КОРДОНІ

ли, яка тепер, після побудови нового ліцею, стала непотрібою для навчання. Зате старе приміщення виявилось просто незамінним для такого унікального музею, на організацію якого пішло понад 55 років. Самі розумієте — таких музеїв в Україні або дуже мало, або... нема зовсім. І якби не кримський подвижник Михайло Кузменюк, я про таке диво міг би й не знати! А так я не лише насолоджувався оглядом експонатів, але й постійно аналізував, думав... Скажімо, проте, що концепція музею значною мірою залежить саме від його творця. І це при тому, що нікуди не дінешся від кісток мамонта, від давніх кам'яних сокир та пристосувань для здобуття вогню. Данину цьому періоду Іван Топало віддає широ. А ось радянського періоду інший творець музею міг би й уникнути. Думаю, на території Галичини йомовірність такого «бездядянського» варіанту була значно більшою, ніж на Буковині. Проте Іван Ка-

інформацію по кожному з історичних періодів. Скажімо, під час перебування Старого Вовчинця у складі Молдови (1359-1774) тут була збудована одна церква і одна дзвіниця. Досить плідним був австро-угорський період (1774-1918). З цей час у селі було збудовано дві школи, одну церкву, одну дзвіницю та одну бібліотеку. Мовою викладання, до речі, була українська! Румунський період (1918-1940) був малопродуктивним і, на шастя, дуже коротким. Нічого не будувалося, ось тільки українську мову заборонили, ввівши замість неї румунську. В радянський період (1940-1991) таки дещо будувалося. В селі з'явився один клуб, один медпункт, одна школа і одна бібліотека. Мовою викладання була українська. Період незалежності України (1991-2013) міг бути і більш продуктивним. Але таки з'явився один ліцей замість старої школи, а також нова дзвіниця. Ну, я на українську мову ще поки ніхто руки

що триває донині... Зараз у музеїйній експозиції — понад три тисячі писанок. Їхня кількість щороку зростає. Після Великодня мені навперебій пропонують свої знахідки школярі із Кам'янки, Багринівки, Нового Вовчинця, Черепківки, Слобідки, інших сіл, які навчаються в ліцеї. Передають розписані дива писанкарки з Купки, Корчівців... Вже розмальовують пи-

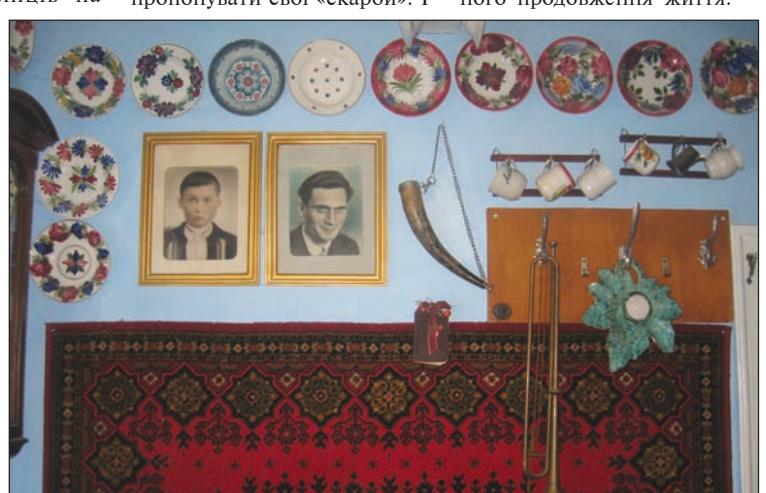

ній історії присвячена ціла музейна кімната і великий стенд.

Незадовго до своєї буковинської поїздки (якщо не помилляюся, в листопаді 2012 року) я відвідав музей писанок в Коломиї. Враження були чудовими! Але й тут, у Старому Вовчинці, було чим помилуватися... Про історію своєї великої колекції Іван Касіянович розповідає так:

— Років 25 тому разом із вихованцями поїхав на екскурсію до Коломиї, відвідав відділ писанкарства міщевого краєзнавчого музею. Милуясь рукотворним дивом, загорівся ідеєю зібрати таку ж колекцію для шкільногого музею. Тим паче, знат — у селі живуть справжні майстрині-пісанкарки — Вероніка Вакарюк, Ганна Каменюк, Фрізія Червінська. По приїзді зібрали по сусідах перший десяток розписаних узорами яєць, другий... Одно-сельчани, довідавшися про моє захоплення, почали самі пропонувати свої «скарби». І

санки для музею дочка покійної Веронії Вакарюк — Марія Оленюк, а ще її приятелька Світлана Вакарюк... Коєн новий витвір мистецтва додається до експозиції. За пісанками можна вивчити нашу історію. Писали пісанки обов'язково на сирих яйцях, щоб зберегти животворну силу. Ними обмінюються, обдаровують, вивляючи свою прихильність. Українські пісанці не властива реалістична чи натуралистична передача навколошнього світу, розпис її умовний. Найдавнішим мотивом в орнаментах вважається сонячний знак — крапка, коло, хрест, павучок, зірки, (три-, чотири-, шести- та восьмипроменеві). А ромб в орнаменті вважається символом родючості. Триверт, тризуб... Ці знаки в давні часи мали містичне та міфологічне значення, вважалися символами руху Сонця, плодючості, вічного продовження життя.

У деяких варіантах тризуб відомий і як «рево життя» — батько, мати, дитина. Цей символ був надзвичайно популярний у мистецтві Київської Русі. Чи не тому князі Рюриковичі взяли його своїм гербом?.. Вершиною експозиції є спеціальний дерев'яний хрест, заповнений трьома сотнями писанок.

За словами І. К. Топала, подібний витвір він випадково побачив у румунському консульстві в Чернівцях. Все-редині цей символ християнства містив один ряд писанок, у Старому Вовчинці виготовили втричі ширший. Отже, він помістив три ряди найкращих експонатів. В Україні, крім Старововчинецького, як уже згадували, є Музей писанки в Коломії, а також Державний музей українського народного декоративного мистецтва, де зібрано майже 4 тисячі цих дивних витворів. Там прекрасні умови для зберігання. Коломій почастило теж, бо там побував Віктор Ющенко, який розпорядився звести окрему споруду для музею.

А ось у Старому Вовчинці колекція писанок зберігається завдяки ентузіазму само-віданої людини, яка жодного заохочення за це не має. Українська писанка — явище культури, в ній сутність національного духу. Тому хочеться низько склонити голову перед людьми, які його бережуть і всіляко підносять. Перед Іваном Касяновичем Топалом зокрема...

Гортую зошит, де Іван Топало скрупульозно записує все найшківше в житті власного дітища. Виявляється, за минулій 2012-й рік зафіксовано... 8 256 відвідувачів! Це не так уже й мало, якщо врахувати віддаленість музею від Чернівців і решти України. В червні, до речі, було найбільше відвідувачів — 1 240, у лютому найменше — 321. Близько тридцяти екскурсій на місяць, тобто практично щодня є організовані відвідувачі. Був приемно здивований тим, що в музеї знайшлося місце для кількох примірників «Слова Севастополя» і «Кримської світлиці». Очевидно, і тут не обійтися без пана Кузменюка — повпреда Криму на Буковині і Буковину в Криму. Тепер «Світлички» в музеї стане ще більше, бо і завіз декілька примірників.

Експозиції: населення, вишивка, писанки, екологія, пам'ять про репресованих, старовинні скрині, вози (заносили в розібраному вигляді), одяг, старовинний посуд, кіно-, теле- і радіоапаратура середини минулогого століття, доильна установка «Даугава» з Латвії, якої вже давно нема в аграрних господарствах області...

Запитую про хрест з писанками. Звідки таке оригінальне диво? Іван Касянович відповідає:

— Там 640 писанок! Ми готовувалися до міжнародної виставки з писанкарства і вирішили показати людям щось оригінальне. Показ відбувся в румунському консульстві в Чернівцях два роки тому. Побачили цей хрест чернівчани, львів'яни, івано-франківці, а також багато іноземців: німці, поляки, чехи, словаки, румуни, болгари, громадяни США, Канади та Аргентини...

КРАЄЗНАВЦІ

ВІД БОГА, А ВЛАДА — НА ЯКУ ЗАСЛУЖИЛИ...

Фіксую-записую болі Івана Касяновича. Може, хтось колись поспівчуває та допоможе?

— Я постійно нагадую і прошу: дайте кошти, щоб зробити огорожу! Бо металева сітка, поставлена п'ять десятирічів тому, дуже порожава. Якби була огорожа, я б за свої кошти зробив криницю з журавлем, а також стодолу. І браму на колесах. Та нема, виявляється, коштів на сітку... А 350 тисяч на оформлення фойє в ліцеї знайшлися! А на огорожу треба було набагато менше...

(З розмови з М. Кузменюком в дорозі). Питав я у нього: як апетит зростав? Там все з дрібничок почалося...

— Про нього писала Олександра Приходько, голова літературного об'єднання «Віттоки». Вона написала, що він ще хлопчиком збирав різні речі, етикетки з сірникових коробочок. А тут він був директором ліцею і всім розпоряджався (М. Кузменюк). Тільки другий рік, як його направили на пенсію. Тому мав велику територію, якою розпоряджався і це значно полегшувало створення музею.

— Для місцевих жителів часто старі речі не мають великої цінності. У містах їх просто викидають... А в селі за звичкою складають те, що непотрібно, на горище. І тому я люблю бувати на горищах. Ви не уявляєте, як багато

— Іван Снігур колись, може, півтора десятка років тому, давав список високому начальству, що в нього є, і що він готовий передати для людей. І не відповіли йому й досі... Говорили і дуже багато обіцяли люди, наблизені до влади, але віз і нині там. Не стане Івана Снігура і все розгребуть... А міг би бути унікальний, всеукраїнський масштабу, краєзнавчий музей у Чернівцях! Дякувати Богові, я хоч на дочку можу сподіватися у випадку чого. Бачу, що вона не байдужа до справи моєї життя, і мене це радує.

Сергій ЛАЩЕНКО
Чернівці — Старий Вовчинець — Львів
Січень 2013 року

ЖІНКА ІЗ НЬЮ-ЙОРКА ВЛАШТУВАЛА В ІРПЕНІ МУЗЕЙ УКРАЇНОЗНАВСТВА ПАМ'ЯТІ СВЕКРУХИ

Світлана Кушнір народилася в селі Чичерине Волноваського району на Донеччині. Там же вчилися в першому класі. А потім з батьками переїхала в Нью-Йорк. Ні, не в Америку. В Донецькій області був свій Нью-Йорк. Згодом українську школу тут закрили, замість неї відкрили дві російські, а селище назвали Новгородським. Нині воно підпорядковане місту Дзержинську. Але пані Світлана має атестат про закінчення нью-йоркської середньої школи.

Дівчина мріяла про фах учителя, вступала до педагогічного інституту, але не пройшла за конкурсом. Тоді Світлана вирішила податися в Коломию Івано-Франківської області і вчилася там у технікумі на техніка-технолога меблевого виробництва. Всі, хто знав про її педагогічну мрію, здивувалися. Світлана й сама не могла пояснити свого несподіваного рішення. Згодом вона зрозуміла, що це був поклик долі: в технікумі Світлана познайомилася зі своїм судженим Григорієм. Вони побралися. Чоловік закінчив технікум із червоним дипломом і тому міг обирасти місце роботи. Він обрав меблеву фабрику в місті Ірпені Київської області, щоб бути більше до рідного краю — Чернігівщини.

Працюючи в Ірпені, підружжя Кушнір здобуло вищу освіту в київських ВНЗ. Світлана Іванівна стала економістом.

Світлана Кушнір закохана в рідну українську пісню, національну культуру. Вона співає в київському хорі «Гомін» і в ірпінському хорі ветеранів «Пам'ять». На 50-річчя випуску свого класу Світлана Кушнір одна прийшла у вишитій українській сорочці. Однокласники здивувалися, але констатували,

що жінка в українській вишиванці стає ще красивішою.

Коли в напівпідвалі будинку, де мають помешкання Кушніри, закрили котельню, то чоловік Світлани Іванівни влаштував там майстерню. А після його смерті Світлана Кушнір власноруч обладнала тут своєрідний приватний музей українознавства. Пані Світлана присвятила цей музей пам'яті своєї свекрухи Ганни Григорівни Кушнір, з якою була в притягненіх стосунках.

Музей відкрився в липні 2009 року в двох невеликих напівпідвалних кімнатках. Тут експонуються портрет Тараса Шевченка і репро-

дукції його картин. Ще один портрет Кобзаря вишила бабуся зятя Світлани Іванівні.

С. Кушнір помістила в експозицію рушники, які вишила її свекруха ще у 1925-1926 роках. Ганна Григорівна, готовуючись до заміжжя, вишила на одному побажання: «Дай, Боже, щастя», а на іншому — «Дочка матері вгодила, що на досвіті не ходила».

Світлана Кушнір зберігає в своєму музеї добірку літератури про Голодомор, інші книги і предмети побуту давнього українського села. Власниця музею може розповісти і про українські звичаї, і про жахливу трагедію 1932-1933 років.

Процитуємо деякі записи з книги відгуків цього приватного музею українознавства:

«Ви знаєте, я щаслива! В душі співає пісня! Я побачила промінь чистої зорі. Хай буде так завжди й вовікі! Такі музеї відродяють Україну». Суслідка О. Горбаченко.

«Україна — це ми всі». Знаїомі — Ремесло, Портнов, Герасимчук.

«Кутючик відпочинку в напівпідвалі змушує задуматись — де ж краще? На Канарах чи в Ірпені? Важливо не тільки побачити, а й відчути! Почитати Шевченка та Руданського в такій тиші, серед вишиваних рушників та всіляких предметів минувшини — це дійсно виглядає казково! Радімо тим, що є на цьому світі такі патріотичні душі! Дякуємо і бажаємо здоров'я, сил та натхнення». З. А. Руденко, Н. С. Квітка, С. І. Забужко.

«Ше не вмерла Україна і не вмре. Пам'ятаймо про минуле і плекаймо майбутнє». Тетяна Безручко.

«Україна буде жити, якщо є такі українці». Ірина і Василь Смолі.

Під час ЄВРО-2012 незвичайний музей відвідала група німецьких туристів українського походження. Вони теж залишили відчутний запис у книзі відгуків.

Світлана Кушнір завжди рада вітати відвідувачів у своєму музеї.

Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ,

директор Ірпінського історико-краєзнавчого музею

На світлинах: інтер'єр приватного музею Світлани Кушнір; Світлана Кушнір з внучкою Марічкою і кобзарем Тарасом Силенком

«О, БАТЬКІВЩИНА, МІЙ КРИМ, ТИ — ХАЙТАРМА!»

...Земля.
Вона завжди зі мною,
Від самого народження...
Ніна Карабузарська
(Бакші)

Нешодавно у Сімферополі в бібліотеці № 7 ім. Т. Г. Шевченка у рамках конкурсу «Народи Криму: коло наше неподільне...» пройшла творча зустріч з Ніною Юріївною Карабузарською (Бакші), заіндувачкою Народного історико-етнографічного музею кримчаків, членом правління товариства «Кримчахлар», кримчацькою поетесою, педагогом. На зустрічі були присутні студенти Сімферопольського коледжу Національного університету харчових технологій, члени клубу «Скарбниця».

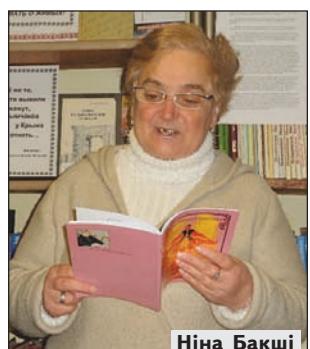
Характерною особливістю Автономної Республіки Крим є її багатонаціональність. На території півострова проживають представники понад 125 національностей і народностей. Одним із пріоритетних напрямків роботи бібліотеки є зміцнення дружби між народами, формування толерантності між людьми. Знання культури, традицій і звичаїв народів Криму є основою міжнародальної злагоди та добросусідства. Щасливий і багатий той народ, душа якого зігріта любов'ю іншого народу.

Кримчаки — це нечисленна народність Криму. Приблизний час їх появи — VII–IX століття. На всі сторони життя кримчаків величезний вплив чинила їхня релігія — іудаїзм (жили строго за приписами Старого Завіту). Цей маленький працьовитий народ завжди жив дуже тихо і скромно, нікому не докучаючи і знаходчи з усіма спільну мову.

Вперше термін «кримчак» з'явився в офіційних документах Росії у 1859 році (3 466 осіб). А перепис 1913 року зафіксував майже 8 тис. осіб. З 1926 року навіть у паспортах писали в графі «національність» — «кримчак» (або «кримчакка»). Після закінчення Великої Вітчизняної війни (за роки окупації німці винищили величу частину цього народу) їх залишилося близько 2 тисяч осіб. Сьогодні чисельність кримчаків коливається від 2,5 до 3,5 тис. осіб (у самому Криму — близько 600). У 1989 році кримчаки створили національно-культурне товариство «Кримчахлар», за допомогою якого намагаються відродити свою національну культуру і майже загублену рідну мову.

Поетеса Ніна Карабузарська прочитала кілька віршів зі своєї збірки «Фенікс», поділилася фактами трагічної історії кримчацького народу. На зустрічі була присутня Арифа Мухтарова (Сабрі) поетеса, голова азербайджанської організації «Жінки за розвиток», яка прочитала свої переклади віршів кримчацької поетеси азербайджанською мовою.

Наталя КАРЖАВІНА, завідувач бібліотеки-філії № 7 ім. Т. Г. Шевченка

Ніна Бакші

Сейран Сулейман — один з наймолодших сучасних кримськотатарських письменників. Нещодавно йому виповнилося тридцять три. Народився він 18 лютого 1979 року в м. Кува Ферганської області Узбекистану. Від 1991 року живе в Криму в селищі Зуя Білогірського району. Закінчив Кримський державний інженерно-педагогічний університет (відділення кримськотатарської мови та літератури). Працює в редакції газети «Янъы дюнъя» («Новий світ»). Учасник всеукраїнських семінарів молодих авторів, що відбулися в Ялті, Коктебелі, та конкурсі молодих літераторів «Гран-слово-2003». У Києві побачила світ двома мовами — кримськотатарською та українською — перша збірка віршів «У твоїх очах я зорі бачив» («Сенинъ козълеринъде йилдизлар коръдим», 2003 р.).

Свої перші літературні проби пера Сейран писав російською та турецькою мовами. Але щаслива долі

звела його з відомим кримськотатарським поетом Юнусом Кандімом (на жаль, уже покійним), який дав поету-початківцю кілька уроків з віршописання, прищепив йому любов до своєї рідної мови — кримськотатарської.

Осінь як про це згадує сам Сейран: «Ще будучи студентом третього курсу, якось, завітавши до редакції газети «Янъы дюнъя», я познайомився з поетом Юнусом Кандімом. Ця зустріч змінила все мое життя, і за це я вдячний долі... Ю. Кандім заходився вчити мене азів журналістики, навчав, як літературною мовою писати статті. Для мене це було неабияк важливо. Прочитавши мої перші вірші (а вони були ще дуже слабенькі, та й помилок у них не бракувало), Юнусага не відкинув їх, не сказав «облиши ти це діло, друже», а навпаки, давав поради, показував на прикладах, як краще висловлювати свою думку у віршеві, як не стати

рабом рим. Порекомендував мені відвідувати літературне об'єднання «Ільхам» («Натхнення»), яке сам створив 1999 року на базі бібліотеки імені І. Гаспринського. А 2000 року нас клуб випустив у видавництві «Доля» збірник поезій молодих кримськотатарських поетів, де видрукували й мої вірші».

Звідтоді минуло більше десяти років. За цей час Сейран видав збірку поезій «Уч кальбім» («Лети, мое серце!»), збірку поезій і прози «Джемден бір авуч» («Пригірш із цілого»), брав участь в поетичних фестивалях Туреччини. Його вірші увійшли до двомовної антології кримськотатарської поезії XIII–XX століть «Кунгештэн бир парча» («Окрушина сонця», К. 2003). У 2003 році Сейрана Сулеймана було прийнято в члени Національної спілки письменників України. Він пробує свої сили і в перекладацтві, зокрема, перекладає кримськотатарською мовою твори молодих українських поетів Бог-

дана Поліщука та Ганни Ковалчук, з якими подружився під час нарад молодих письменників у Ялті та Коктебелі (2001–2002).

А сьогодні ми хочемо уперше познайомити читачів з прозаїком Сейраном Сулейманом, подаючи в перекладі українською одне з його оповідань, присвячених нелегкій долі депортованого в травні 1944 року кримськотатарського народу. «Я вважаю, — каже Сейран, — що літературні твори — поетичні чи прозові — повинні нести позитивні емоції, добро. А ті твори, після прочитання яких хочеться книжку з ними скласти чимдалі, геть з очей, — вони не для мене».

Отож Сейран Сулейман вимоглив і до себе, і до свого письма. І в цьому переконуєшся, читаючи його оповідання «Біля отчого порога», сповнене щемкого болю і людського співчуття до долі депортованого сталінським режимом кримськотатарського народу.

БІЛЯ ОТЧОГО ПОРОГА

ОПОВІДАННЯ

**Сейран
СУЛЕЙМАН**

Коли бабуся Гульзаде зійшла на потрібній її станції, сонце вже простягало землі своє яскраве тепле проміння. Народу довкола було багато — хтось уже приїхав, а хтось, навпаки, тільки готувався від'їжджати. Старенька довго добирається до цього місця. Їхала поїздом не з одною пересадкою. В дорозі вона погано спала. В голові була лиши одна думка — будь-що встигнуги дістатися до свого батьківського дому!

На залізничній станції бабуся Гульзаде сіла до автобуса і вже за годину зійшла на зупинці, неподалік від якої було те село, в якому вона народилася рівно сімдесят років тому. Наближаючись до села, літня жінка пильно вдивляється в довколишню місцевість, ніби хотіла переконатися, чи сюди вона втрапила. Тут на одній з вулиць був батьківський дім.

Гульзаде йшла повільно. На душі була і радість, і хвилювання, і навіть якесь тривога, причину якої сама не могла зрозуміти. Всього місяць тому її виписали з лікарні, і перенесена на серці операція ще зрідка давалася взнаки. Звичайно, якщо лікарі дізнаються про її «мандрівку», вони будуть дуже невдоволені.

Бабуся Гульзаде розірвалася на всібіч і не вірила самій собі. Зараз вона знову йшла своїм селом, ніби не було розлуки. Розлучки, що тривала ціле життя — шістдесят років... За цей час багато забулося, але не все стерлося з пам'яті. Особливо з приємністю згадуються дитячі роки, безтурботні, щасливі дні. «Треба ж, — міркувала вона.

— Ще недавно я бігала в цих місцях, ще недавно я була маленькою дівчинкою з довгими косами, а тепер...»

Ах, час, дорогоцінний час, який ми часто-густо не цінююмо. Інколи хотілося б щось вернути, щось поправити, та вхопитися вже ні за що — все минуло безповторно. Тільки лиш починаєш усвідомлювати цину часу, а його вже майже не лишилося...

«Звідси брат і батько пішли на війну, звідси нас з мамою і сестрою Хатідже вивозили разом зі всіма...»

Старенька навіть не помітила, як з її очей викотилася горошина першої сльози. «Ні, я обіцяла собі, що не буду плакати! Я по-

винна берегти сили, аби дістатися до рідного отчого дому», — умовляла вона себе.

Місцеві жителі, що зустрічалися її, уперше бачили в своєму селі цю жінку і дивувалися, що вона йшла заплакана, пильно вдивляючись в кожну хату. Звідки їм було знати хто вона й звідки...

Коли бабуся Гульзаде уже майже дійшла до хати, в якій вона народилася, по-ряд з нею на досить великий швидкості промчала вантажівка. Курява, що несподівано здійнялася, якийсь час заважала їй дістатися до хати. Але жінка навіть не зупинилася. Вона взагалі не збиралася зупинятися ні на хвилину. Тим паче зараз, коли до рідного порога лишалися лічені кроки. Та й чи могло взагалі щось зупинити її, котра за своє життя пережила стільки труднощів? Ні, тільки не тепер, не зараз!

Щоправда, багато років тому, коли вона вперше спробувала вернутися до рідного дому, це все ж таки сталося. Тоді в Сімферополі її разом з сім'єю — чоловіком і двома дітьми — затримала кримська міліція. Працівники міліції, дізнавшись, що на півострові «самовільно переселилася» чергова кримськотатарська родина, тут же викликали своє «високе» начальство. Полковник міліції, який прибув, зажадав, щоб протягом доби родина Юнусових добровільно залишила Крим, інакше...

Гульзаде і її чоловік Джелял довго вмовляли полковника не чіпати їхню сім'ю.

— Ми не злочинці, ми вернулися на Батьківщину, ми все життя трудимось, ми знайдемо роботу і разом зі всіма будемо відбудовувати наш Крим...

Але полковника, який звик завжди виконувати накази, заздалегідь було проінструктовано щодо кримських татар, і він твердо стояв на своєму:

— По-перше, Крим не ваш. По-друге, ми чудово обійдемося без вас. Ніхто вас тут не пропише, так і знайте! Сказано — їдьте, в мене ж без вас багато різних справ. Набридили виже всі — їм кажуть не можна сюди, а вони все одно лізуть і лізуть. Тільки на ми-

нуому тижні цілий «десант» звалився на мою голову — п'ять таких же сімей видворив. І от на тобі — ще одні явились, не залипилися...

Родина Юнусових не збиралася їхати звідти, куди давно мріяли вернутися і куди так довго добиралися. Та ба, сили були нерівні. Додатковий загін міліції, що приїхав уночі, за вже не раз добре відправившим сценарієм, видворив молоду сім'ю з Криму. Саме тоді кілька правоохоронців жорстоко побили її чоловіка, аби на все життя забув дорогу до Криму. Саме після цього інциденту Джелял почав часто скаржитися на головний біль. Але жодні ліки йому не допомагали.

Якось в Херсоні, куди вони перебралися, щоб бути якомога більше від Криму, лікар порадив йому поїхати полікуватися до Криму, в Ялту.

— Дякую, лікарю, — відповів йому Джелял, — я з радістю б, але поки що мені не можна туди...

Лікар Анатолій Борисович любив людей, ніколи не ділив своїх пацієнтів за національностями. Але він жив і працював у країні, яку любив і підкорявся її владі. А в тієї були свої і чужі, угодні і невгодні народи. Для тогочасної влади кримські татари вважалися людьми «другого сорту», які набридали своїми постійними вимогами вернутися ім Батьківщину. Адже від влади звикла сама віршувати, вого де Батьківщина...

Давно вже немає на цьому світі її чоловіка Джеляла. Давно вже діти і внуки бабусі Гульзаде роз'їхалися по різних місцях, ті ж самі вікна, той же дах зі старої черепиці... І все ж дім вдався їй якимось маленьким — у дитинстві він був більшим. Та й колодязь у дворі чомусь не було. А на подвір'ї нічого, окрім трави, не росло. Тільки велика горошина одиноко стояла на тому самому місці в кінці двору.

Бабуся Гульзаде дійшла до кінця вулиці. Прямо перед нею стоять її дім. Він майже не змінився звідтоді. Такі ж стіни, щоправда, потріскані в багатьох місцях, ті ж самі вікна, той же дах зі старої черепиці... І все ж дім вдався їй якимось маленьким — у дитинстві він був більшим. Та й колодязь у дворі чомусь не було. А на подвір'ї нічого, окрім трави, не росло. Тільки велика горошина одиноко стояла на тому самому місці в кінці двору.

А колис

(Закінчення. Поч. у № 16-19)

— Громадянко, не вказуйте радянській владі, кого треба виселяти. Заспокойтесь, — каже капітан.

— Ідіть додому.

— Додому? Де тепер мій дім? Куди мені йти? До кого?

Капітан наближається до Ади впритул і майже шепче на вухо:

— Аде мій дім, ти знаєш?.. Де моя сім'я?.. Іди звідси... Подалі від гріха... I без тебе голова тріщить.

Поїзд уже за межами станції.

Дощ ряснішає. Ада, мов сновид, бреде пероном, не відриваючи очей від ешелона, який розчиняється в сірій пелені дощу.

Капітан скидає кашкета, заплющуючий очі і підставляє обличчя дощу. За мить озивається паровоз — на станцію заходить новий ешелон. Втомлено зітхнувшись, капітан вистирається хустинкою, надавдає кашкета і прямує до вокзалу.

19

Шлюпка з Рустемом та Єленою блукає в густому тумані, який облягає їх з усіх боків. Рустем сушить весла і прислухається: сільського галасу більше не чути; його, вочевидь, притлумлює туманом і відносить вітром з моря.

— Ми не заблукамо? — непокоїться Єлена.

— Скорі розгодиться.

Єлена моститься поруч з Рустемом і вглядается у чоловіка закоханими очима.

— Що це? — помічає синці на його тілі.

— Перепало в одному селі, коли втік з поїзда.

— За що?

— Заїкнувся про виселення. Так мені не повірили, накинулися туртом і дали таких чортів... Насилу вирвався. Потім обминав села десьятою дорогою.

— Бідненький мій. Давай я тебе полікую.

Єлена цілує Рустемове обличчя, а він пестить руками гарячі Єленині стегна. Вона мліє, заплющуючи очі, але раптом насторожується:

— Щось хлопає.

— Акула? — жартує Рустем.

— Я серйозно. Прислухайся.

Справді, невиразне плюскотіння щодалі гучнішає. Рустем дістає пістолет. З туману виринає Юлбарс з огризком вірьовки на ший.

— Як він мене налякав, — переводить подихів Єлена.

Юлбарс мовчки дряпається на шлюпку.

— Куди це ти милишся? — каже Рустем і затягує собаку в шлюпку.

20

Насипом біля станції Чонгар бреде молодіця, колійний обхідник, і її син. Назустріч їм з Криму рухається черговий ешелон. Маті й син сходять у степ. Позв них помагають проповідують вагони. Двері зачинені, вікна забиті дошками. Крізь шпарини між дошками мелькають людські обличчя. З одного віконця вилітає пожмакана паперова кулька. Хлопчик підбирає її і додганяє матір.

— Ма, дивіться! Хтось загубив.

— Що там? — неуважно питает маті, поглинута своїми невеселими думками.

— Якась книжечка. — Хлопчик бубонить по складах: — Все-со-юз-на-я- ком-му-ні-сті-чес-ка-я... Ма, в дужках — боль-ше-ві-ков. Чуете?

— Та чую, чую.

— Фамі-лі-я. Ім-я — Са-ід Іс-ма-і-лов. Ма, що це?

— Партийний квиток.

— На поїзд?

— У краще життя.

— А чого ж у нас його нема?

— Бо... бо на всіх не вистачає. Хлопчик крутиє партквиток у руках. Знизує плечем:

— Ти диви яке.

— Покинь його. Там, де взяв.

Хлопчик біжить до колії і кладе квиток біля насипу. Вертається до матері. Мимо сунуть і сунуть вагони; крізь шпарини у стінах на нього дивляться чіс'є очі.

— Хто це? — питает хлопчик.

— Кримські люди.

— А куди вони?

— Їх виселяють.

— Фашисти?!

— Ні.

— А хто ж?

— Ой, не питай...

— Ма, а нас не виселять?

— Ні, синку. Нас уже один раз виселили.

Маті піднімає руку — наче прощається чи благословляє поїзд. Хлопчик вглядается у солдата, який, обгорнувшись плащ-палаткою, куняє в тамбурі останнього вагона. Невпевнено, не вірячи своїм очам, хлопчик кваляється до колії. Стомленій солдат у тамбурі його не помічає.

— Тату! — Хлопчик біжить за поїздом. — Це я! Це ми!

Поїзд набирає швидкість; хлопчик зупиняється, довго дивиться йому вслід, тре кулаком очі. З Криму наближається новий ешелон. Сотні коліс гуркочуть по безкінечних рейках і дерев'яні шпали раз у раз безмовно і безсило здригаються під їхнім тягarem.

21

Вузька смужка кримського узбережжя, поступово віддаляючись, ледь мріє на північному небосхилі. Єлена порпається у своїй торбі, що шукає. Поруч з нею лежить

Володимир КОБЗАР

дають Рустема. Він розглядає підводників. Один з них дістає пістолет і на мигах наказує, щоб Рустем підплівав ближче.

Натомість Рустем починає гребти у протилежний бік. Підводник настискає на курок. Куля зачіпає Рустема і пронизує борт шлюпки. Соня Єлена прокидається і зойкає. Рустем сповзає на дно, прикриває її своїм тілом. Наполоханий Юлбарс туляється до Рустема.

Другий постріл перебиває весло і дірить каністру. Поранений Рустем дотягується до торби, намацує пістолет. Виставляє руку за борт і кілька разів навмання стріляє у бік підводного човна. У відповідь лунають нові постріли. Аж раптом стихають.

Рустем витикає носа із шлюпки. Німецькі підводники поспішно зникають у рубці, помітивши руднянський бомбардувальник Іл-4, який заходить на бойову позицію. Кілька фугасів летять у місце занурення підводного човна.

Рустем хапається за весла і намагається відплисти якомога далі. За

бами.

— Куди?..

Єлена, зітхнувшись, мовчить. Рустем кріпить весло як щоглу і чіпляє до нього брезент. Чупкий парус ловить попутний вітер, напинається, і шлюпка прискорює рух. Рустем умощується на кормовому сидінні і опущеним у воду уламком весла та вірьовкою, прив'язаною до паруса, регулює направляючий рух. Але за годину наступає штиль, і парус гасне.

— Я так хочу води, — бурмоче собі під носа Єлена.

Рустем кийкий час сидить, мов заціпній. Відтак дістає ніж і кухоль. Робить надріз на руці, і цідить у кухоль кров. Кухоль з кров'ю охолоджує в забортній воді.

— Єлено. Пий.

— Що це?

— Ти пий. Тобі треба.

Єлена тягнеться до кухля. Придивляється. І відсахується:

— Ні!

— Тобі треба годувати сина.

— Не буду.

— У тебе може пропасті молоко.

своїх грудей. Потім до Єленині скроні. Потім до дитячої голівки. Ізліє Єлену, цілує дитину. Набирає в груди повітря...

Хрипко гавкає Юлбарс. Рустем важко видихає повітря і опускає пістолет. Юлбарс нашорує вуха. Рустем чує невиразний гомін. Юлбарс стає лапами на борт, виявляє хвостом і знову подає голос. Гомін гучнішає. Кривлячись від болю в пораненому боці, Рустем встає на коліна. Квола Єлена, хитаючись, підводиться слідом. Неподалік від шлюпки гайдеться парусна фелюга. У ній двоє турецьких рибалок і дід Осман.

— Гей! Ти хто? — звертається до них рибалки турецькою мовою.

— Дайте води, — відповідає Рустем, але на фелюзі його не чують.

— Шо він шепоче?.. Це німець?.. Чи, може, грузин?.. — перемовляється між собою рибалки.

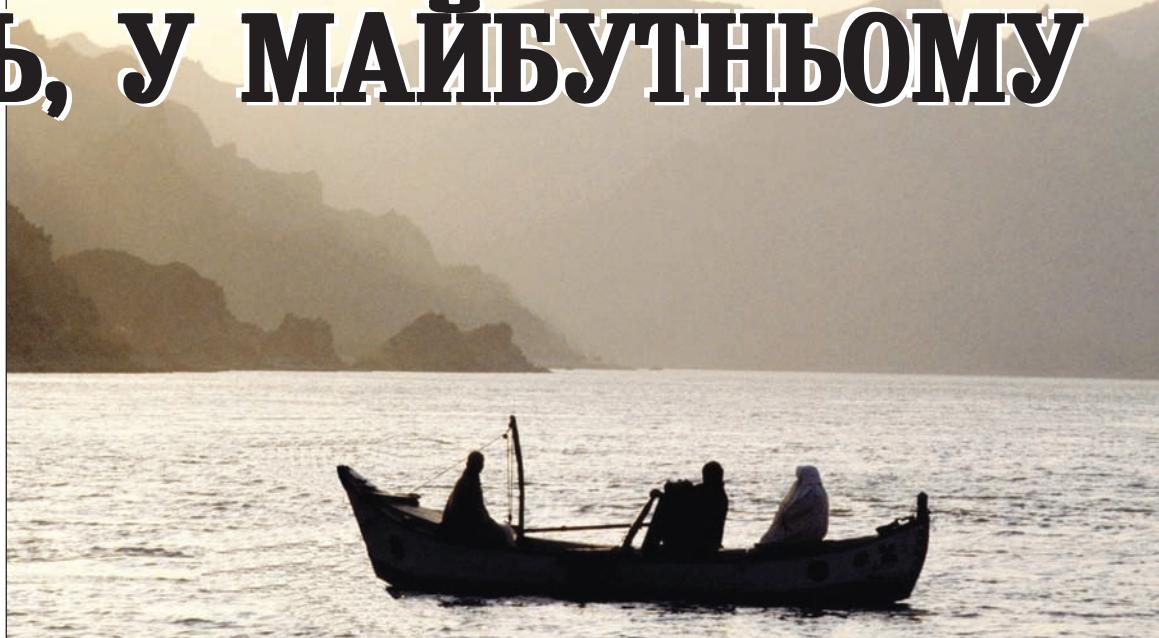
— Води! — благає Єлена.

Дід Осман із напруженим подивом приглядається до Єлени і Рустема.

— Ви з Криму? — питает він

НОВЕЛА

КОЛИСЬ, У МАЙБУТНЬОМУ

Юлбарс. Рустем ритмічно греbe, не відриваючи погляду від зубців кримських гір.

— Я хочу скрутися, — каже Єлена.

— А як же акули?

— Юлбарс мене стерегтиме.

Єлена роздягається. Вона вагітна, але нітрохи не втратила своєї вроди і жіночої привабливості.

— Знімай все. — Рустем заглядається на неї і кидає весла.

— Ага, — лукаво посміхається Єлена.

— Ніхто ж не побачить.

— Юлбарс дивиться.

— Йому можна. Він нікому не розкаже, яка ти прекрасна. Справжня Єлена Спартанська.

Рустем зміється з Єленою решту близниці. Вона не дуже й перечить, цілує Рустемові руки, сміється, і він спрагло припадає до її уст.

— Почекай, — зупиняє вона Рустема.

— Бо я розтану від твоїх поцілунків. I потону.

— Я скучив за тобою.

— Я теж. Але потім, потім.

Єлена обережно злаштує у воду і плаває поруч із шлюпкою. Біля неї бріться Юлбарс, кидаючись то до Єлени, то до човна.

— Я згораю, русалко... — Рустем не зводить з неї очей.

— Залізай. Вода чудова, — кличе Єлена. — I трохи охолонеш...

— Я плаваю як сокира.

— Вчися у Юлбарса. По-собачому. Я так починала.

Рустем плюхнувся у воду і плаває навколо човна, молоти ногами і піднімаючи бризки не згірше за Юлбарса.

— Я проплив цілих десять метрів!

— От бачиш. На перший раз дозвіль.

Рустем мерцій залаштує у шлюпку, витягає з води Юлбарса і Єлену. Х

АМЕТ-ХАН СУЛТАН

ПУБЛІСТИЧНИЙ ЕТЮД

I

Думалося, що пошуки мої марні, запитання риторичні. Але сталося несподіване.

— Вас цікавить Амет-Хан Султан? — зміряла мене поглядом санітарка санаторію Поліна Захарівна. — Тоді я познайомлю вас із родичами, але спочатку раджу прочитати дещо з літератури.

І тут же запропонувала кілька книг нарисів російською та українською мовами. Не пригадую вже автора, але особливо запам'яталася мені розповідь «Меч Амет-Хана Султана», де йшлося про нерівний поєдинок, в якому льотчик, йдучи на таран, був збитий, але викинувся на парашут і приземлився в нейтральній смузі. Наша піхота, на очах якої відбувся повітряний бій, як по команді, піднялася в атаку, щоб врятувати одчайдуха від загибелі.

Німці дуже добре знали пофарбовану в червоний колір бойову машину двічі Героя Радянського Союзу і, як правило, уникали з ним зустрічі в небі.

Не пам'ятаю, скільки на його рахунку бойових вильотів. Знаю, що літав він у складі французько-радянської ескадрильї «Нормандія-Німан». Недаремно ж його бюст встановлено в музеї бойової слави в Парижі, але вісім років, до смерті Сталіна, його погруддя провалялося серед сміття в одному з підвальних Алупки, тобто в себе вдома...

Вузькою татарською вуличкою ми підіймалися все вище та вище, за сухоріявою Поліною Захарівною я ледве стигав, і ось нарешті зупинилися на просторому і порожньому подвір'ї.

— Доведеться трохи зачекати, — заговорила, наче вибачаючись, провожата і запропонувала сісти на лавчині.

Але чекати не довелося. Бо тут із даху хати пружинисто зіскочив якийсь чоловік, зіскочив так легко, наче випав із хмар:

— Шаміль, — простягнув руку і запросив до хати, де вже чекала нас тітка Беккерова.

Ситуація була незвичайна. Адже я опинився в одиній на весь південний берег Криму татарській саклі і вперше у своєму житті бачив живого татарина. Знав, що родину

Амет-Хана Султана також виселяли.

— В Указі Верховної Ради СРСР 1945 року йдеться про встановлення погруддя «на родине награжденного», — звернувшись я до Шаміля, — але і неозброєним оком видно, що цей текст творіння пізнішого часу. Цікаво, як той рядок на пам'ятній плиті постаменту ззвучав раніше?

— Ти бач, який прискіпливий! — вигукнув запальний Шаміль і чомусь звернувся до мовчазної тітки. — Звичайно, раніше було написано: «на месте свершения подвига».

Пам'ятник хотіли встановити в Батайську, де дядько пішов на таран, але Амет образився і ходив до Ворошилова, Голови Верховної Ради СРСР і заявив категорично: «Що ж це, у мене вже і батьківщини немає?». Тому напис змінили і пам'ятник привезли в Алупку. Його встановлення відбулося за участі Героя, в присутності бойових побратимів. Пригадую, як один із них усі вболівав: «Амет, не жартуй зі смертю! Все одно тобі третьої Зірки Героя не дадуть! Не дадуть, бо ти — татарин». Але він літав і після війни! Випробував нові моделі літаків і... не повернувся з половиною.

— А може, йому допомогли не повернутися? — висловив я жахливий здогад.

— Ти бач, який допитливий! — звернувся він знову до мовчазної тітки. — Ми теж так думали... А пам'ятник простояв недовго, а на його місці одного ранку побачили тільки клумбу квітів...

Шаміль простягнув пакет фотографій уроочистих похоронів Амет-Хана Султана в Москві на Новодівочому кладовищі.

— Історії наших народів перепліталися, ваші хани контактували з нашими гетьманами, правда, за цей контакт народи платили слізами і навіть кров'ю, — обережно почав я тему «зради», перекидаючи місток від Берестечка до наших днів. — Нас теж виселяли... Напевно, чували?

— Звичайно! Про ваших бандерівців увесь світ знає! — знову запально вигукнув Шаміль. — Але вас не могли так виселити, як нас, татар. Боялися західні кордони оголювати! Та й багато вас, може, всі й не вмістилися б!

— Вімістилися б, — похмуро вставила єдине за всю розмову

Алупка, 1953 р. Відкриття бронзового погруддя Амет-Хана Султана

(Закінчення.
Поч. на 1-й стор.)
Ta найвиразніше ця «турбота» проявилася під час телепередачі ДТРК «Крим» «Відкрита політика», день проведення якої збігся зі святом Перемоги. Перший заступник міністра праці і соціальної політики Ірина Кручек доповіла, що автономія, як жоден інший регіон, дбає про відпочинок і оздоровлення ветеранів і з цією метою виділяє 5 млн. грн. на рік. Щоправда, вона уточнила, що відпочивають переважно не зовсім ветерани, а діти війни та інші наближені за якимись параметрами категорії громадян. Та якщо перекласти все це на мову реальних фактів, то можна і не сумніватися, що серед курортників справжніх учасників війни практично немає, бо вік

цих людей (90 років і більше) та і вікові відхилення у їхньому стані здоров'я (це вже не кажучи про серйозні хвороби) просто не дозволяє оформляти на таких осіб санаторно-курортну карту.

Адже для цього треба мати в нормі всі основні функціональні показники організму, чим може похвалитися не кожна тридцятирічна людина. Тому відпочивають державним коштом інші категорії і, звичайно ж, оплачують значну частину вартості путівки. Не меншим блюзірством є і розпатякування про безкоштовні мандри фронтовиків країною: адже навіть у своєму рідному Сімферополі на святковий парад з'являються одиниці учасників подій 70-річної давнини, та і тих до місяця урочистостей підвозить транспорт міськвиконкому, а по-

тім вони рухаються у відкритих автомобілях.

I не випадково вже запроваджено проект «Безсмертний полк», де замість ветеранів будуть крокувати нащадки загиблих і померлих воїнів з їхніми фотографіями.

A ось реальні потреби цих людей, яким вже не до курортів і не до мандрів, такі, як безкоштовне зубопротезування, владою відхиляються. Якщо жувати нічим, хай живуть не ївші! Та і збільшувати їм пенсії не поспішають, пропонуючи почекати, коли в державі запрацює економіка. A виплати ці для бюджету зовсім не катастрофічні — тільки взимку несчастів, приміром, моєї матері, яка має статус учасника війни, сягнула 900 гривень.

речення тітка. — Так, Україна велика, та ще більша сибірська тайга...

— А брат Амета відсидів десять років, — продовжив Шаміль. — Бувало, зустрічалися вони в Алупці, за ось цим столом. Спалухувала така дискусія, що аж чуби тріщали...

Шира розмова за чашкою кави так вірзялася в пам'ять, що я, повернувшись на Волинь, не стримався і якось розказав про цю зустріч у товарицькому колі.

— А тобі не вистачає лише кримських татар, — сумно зуважив колега по перу і пустив чарівними кільцями дим, мальовничо струсивши мізинцем із цигарки попіл.

І я змушений був прикусити язика... на десять років...

II

Коли підполковник Амет-Хан Султан приїхав із Москви в Алупку, він ішов на свою вулицю до майора Амет-Хана Султана — бронзового погруддя на високому постаменті, біля підніжжя якого завжди палахкотіли канни.

ПІДПОЛКОВНИК
Твій рідний Крим... фортечні мури
генуезця...

Гукни — здається, тавр озветься.

МАЙОР

На хвіртці, що веде на ханський мезарлик, «Служебний ход» наляпано біллом.

Скрізь орди янічарів злих...

Перед вождем народів зраду ми вчинили?..
Аллах! — біжить і шепче Хаста-Баш. —
Крим — наш, а Роман-Кош хіба не наш?

ПІДПОЛКОВНИК

Даремно усміхаєшся, майоре!

Ці гори не твої, чуже для тебе море!

А прибережні камені напроти

Пригадую Нарішкіних

розкішну позолоту.
Московська челядь, петербурзька знать,
Куди від Воронцових утікати?

Над похованням губернаторського пса
Витає дух імперський в небесах!

МАЙОР

Між кипарисами чия це стежка? Царська!

А де ж моя, дідівська? Де татарська?

Знай, від Керчі по славний Херсонес —

Весь Крим у сяйві слави КПРС!

ПІДПОЛКОВНИК

Лиш нам все летіти, бо зроду Ікари!

На сонячних стропах повис Чатир-Даг!

Верховний вусатий! Наш «батьку» звіята!

Чому ж так жорстоко? Тому, що татарин?

Ти вішав на груди мої ордени,

Гнав рідного брата в снігі чужини...

МАЙОР

Схаменися, Амет! То — Аллаха печать,

Що в татарськім улусі, московській квартирі

Невідступно за нами, мов звук на бусирі,

Депортовані наші вітчизни летять.

ПІДПОЛКОВНИК

Сперс на лук, з Соколиної вежі

Хан Грей за польотом тим стежить.

Таранив Кремль? Ходив до Ворошилова?

Ну й що, татарські рани ворушили?

МАЙОР

Хто ти? Які твої провини?

Як дорости з вигнанця до меншини?

І забери — прошу тебе, молю!

Із ханського палацу ліжко Катерини

Для промосковських політичних шлюх!

І не жартуй зі смертю! Небезпечна путь!

Знай, третього Героя не дадуть!

ПІДПОЛКОВНИК

Ти ж — мов сапсан —

крилом торкнувся хмари,

Мов Учан-Су повис між темних скал.

Григоренко зорить, козирнув генерал:

Не дадуть, не дадуть, бо — татарин!

МАЙОР

Комеск Амет! Амет, скажи, куди летіти,

Коли навколо холод і пітьма,

зами на очах). Невже поховали вже і пісню? «Не поховали» тільки сльози на очах у ветеранів, що так важко і неспокійно доживають свої дні, стаючи предметом маніпуляцій з різних боків.

Батько мій, полтавчин Федір Максимович, 9 років життя віддав Чорноморському флоту, 5 з яких, воєнних, боронив «город руської слави» та охороняв його спокій. Багато розповідав про війну, дуже пишався своїми нагородами. Помер він наприкінці вісімдесятих. Накриваючи стіл для поминок, я вперше була шокована тим, що не

СКІЛЬКИ МОЖНА ПСУВАТИ ПОВІТРЯ?

Англійське слово спойлер (*to spoil*) має синонімічний ряд значень: «гадити», «отруювати», «псувати» і впроваджується в українському політикумі вже чималою кількістю політиків, які займаються псуванням цієї сфери діяльності. Пригадайте будь-шоу Савіка Шустера, куди він радо запрошує безсвісних язикатих хвесьок. Їх оцінка глядачами різко негативна і низька, і в умовах ринкових відносин через непопулярність спойлерів треба було видалити з поля (з екрану) за розпалювання міжнаціональної та суспільній ворожнечі публічним способом. Однак цього не стається, і тому все нові й нові спойлери заявляють про себе.

Тривалий час отрює простір своїми заявами колишня *persona non grata* в Україні Костянтин Затулін. Його провокації, однак, чомусь не турбують владу. Наприклад, під час останнього так званого громадського обговорення «Російський рух України: проблеми і надії» в будинку Москви в Севастополі 11 травня цього року він розповів про потагальні плани імперії в Україні: «Ми постараемся, щоб проект руху на підтримку союзу Росії, України і Білорусі відбувся і, можливо, завдяки цьому ми зможемо створити якусь силу на Україні, яка буде тиснути Партию регіонів, що перевібає при владі... А може бути, в перспективі, коли це все розвинеться, виступить в ролі її більш успішного конкурента на майбутніх виборах». Результати виборів свідчать про те, що такі плани москви супроти слона досить низько оцінюються виборцями.

Була й одна велика цікава заява голови Севастопольської міської державної адміністрації Володимира Якуби щодо такої діяльності проросійських сил: «Будь-які «російські» центри в Севастополі нічого не варти. Справжній російський центр — це центр Севастополя. 80% тих, хто живе тут, — російський форпост, істинні росіяни. Всі інші шарлатани, які вибивають горшки на прославлення Росії».

Ще важливішою могла бути оцінка такої діяльності з позиції українського державного діяча. Але поки що ми не зможемо цього почути в силу майже повного контролю Москви над Севастополем, особливо після Харківських угод.

В ура-патріотичному ражі пролунала там само заява капітана 1 рангу Чорноморського флоту Росії, заступника редактора газети «Флаг Родины» Сергія Горбачова про необхідність проведення «операції з примусом України до дружби», схожої на дії щодо Грузії.

Варто нагадати, що «примусом Грузії до миру» назава військову операцію в Грузії у 2008 р. тодішній президент РФ Дмитро Медведев.

ЗДИЧАВІННЯ З НАСЛЕДІЄМ

(ЗАМІСТЬ ФЕЙЛЕТОНУ)

Висловлюємо глибоку шану «граждану України», а за сумісництвом ще й меру Харкова пану Кернесу за архівельезну щедрість його душі і вірність слову. Пообіцяв охтирчанам відновити пам'ятник «вокзюльного чоловечества» — і відновив. Це вам не так, як повівся інший «гражданин України», а за сумісництвом ще й мер столиці. Той наспівав киянам на приступках мерії арію з бульбо-мільної опери «Моя любимая», а тоді намастив п'яти краденим у киян салом та дременув у землю обітovanу, у місце злачне аки крин. А наш благодійник — ні. Він не вкрав у харків'ян жодного шматочка сала. Він навіть свою некраденою копійкою радий поділитися, аби вона ощастила охтирчан. От і ощастила. Помилувався новопреставленим ідолом зійшлося кілька колишніх комсомолок, а нині — активісток

православної церкви. Запитую їх:

— Ну як вам оновлені ікона?

— Стойте, як живий! — каже одна.

— Ленін всігда живий, бо живе всіх живих! — уточнює інша. — І голову вірно, по-лєнінські задрав, бо у будуще смотрять, і краскою красівкою покращений. Хай многії ліття буде во здраві наш спонсор, що не поскупився на таку краску — дівиться, як вилиске: і пінжак, і штані, і лисина. От тільки пика надута, як у п'яниці на похмілля. І пузо чомусь не справдіше. І борода, як у вистарілого писаломника.

— Тому й сумніваюся: а може, це й не Ленін зовсім, а скажімо, Троцький або Черновецький, а то й самісінський Кернес, — завагалася ще одна комсомолка.

У суперечку ув'язався колишній комсорг почившого

в Бозі місцевого заводу:

— Який Кернес, який Кернес? Кернес — безбородий, тікіо не бритий. А у цього борода аж закрутилася. Це справжній Бронштейн, тобто Троцький. А ще вірніше — Руфин. Тобто Дзержинський. Бачите яким гачком у нього борода загнулася — наче гарпуном на наші душі замірвся.

До розмови долучився ще один «обозреватель», в минулому вчителем вищої категорії, нині за сумісництвом пенсіонер-мінімальщик, а по зліднях — максимальщик:

— Не пам'ятник це. Не пам'ятник, а якесь опудало. Раніше він дорогохвастальну руку я тримав? Отаки-ки-во! У голодовку про ту руку як казали?

Ще й показує рукою, куди бігти за мукою.

А тепер куди показує? У землю. Не доведи, Боже, щоб такі вказівки збувалися.

В своїй хаті - своя й правда!

KC

ність України. Може, краще було б дісторію України займатись фаховим історикам, а не політикам?

Інакше продовжуватимуться палкій пафосні заяви, які викликатимуть комічний ефект, як ось зроблено Вадимом Колесніченком у сесійній залі Верховної Ради України 6 лютого 2009 року, стенограма якої свідчить:

«Іменно поетому во исполнение принципов устава и резолюции Организации Объединенных Наций, приговора и устава Нюрнбергского трибунала, во имя светлой памяти миллионов украинцев, отдавших свою жизнь борьбе с фашизмом и памяти моего отца, который сгорел в танке в Белоруссии, защищая советскую Родину от немецко-фашистских оккупантов...».

Але ж як тоді наш депутат примуд-

рився народитись в Умані 21 березня 1958 року?

Ше 7 травня ц. р. переодягнений депутат заявив (мовою оригіналу):

«Сегодня мы осознанно не имеем на роспуск этих советов. Мы даем возможность жителям Западной Украины полностью нахлебаться той дряни и грязи, которую они избрали в органы самоуправления».

Це адекватна думка народного обрання про громадян України? Очевидно, що такі заяви депутата спочуті у суспільстві розбрат і підтривають довору виборців до правлячої партії, членом якої він є. Але в будь-якому разі вищезгадані заяви в українському політикумі є спрямованими проти суверенітету України, її безпеки, а в останньому випадку є й порушеннем присяги на вірність Україні.

Микола ВЛАДІМІРСЬКИЙ

внесок України в перемогу світу над фашизмом, ці люди не мають широкого політичного майбутнього. Це маргінали, які залишатимуться заважді в тій своїй вузенькій ніші», — додала Г. Герман.

Разом з тим, на уточнювальне запитання, чи назвала вона маргінали «свободівку» Фаріон і «регіонала» Колесніченка, парламентарі відповіда: «Я не хотіла б знову ж таки тут називати і рекламувати якісь імена політиків, які не мають особливого впливу на українську дійсність».

* * *

Ініціатору законопроекту, в якому пропонується карати за героїзацію ОУН-УПА, народному депутату від Партії регіонів Вадиму Колесніченку порадили пред'явити претензії командирям радицьких партизанських загонів. Про це в ефірі телеканалу TVi заявив історик, професор Київського національного університету ім. Тараса Шевченка Володимир Сергійчук.

Зокрема, коментуючи законопроект Колесніченка «Про заборону реабілітації та героязації осіб із організації, що боролися проти антигітлерівської коаліції», Сергійчук зазначив, що «регіонал»

таким чином воює з мертвими.

— А що? Вполне правильне указаніє. Длубайтесь у землі...

садіть картоплю. Доки олігархи землю не почутили. Длубайтесь і благо вам будеть, і довго проживете на землі. «Обозреватель» знов до бабочки:

— Невже ви не знаєте: це ж той, що церкви руйнував, що голодомором нас видушував, що війною на українську державу пішов і багнетами знищив нашу державність?

А вони:

— Знаємо. Усьо знаємо. Ми самі в активістах ходили. І погреби-горища в селян вимітили, і хрести-ікони трощили... Врем'я таке було. А тепер оце в церкву йдемо. І за свої гріхи прощення просимо, і за харківського благодійника помолимось. Подумати тільки: людина останньою трудовою копійкою пожертвуvalа і справжній цілий пам'ятник во весь рост нам подарувала. Он у Лебедині Леніна тричі валили. То голову одіб'ють, то носа одіб'ють, то ноги поперебивають. То в ширинку дрочку вstromлять, а він

всю ровно ворождався. А почему? Через потому, що Ленін — це наше наслідє.

— Здичавіння якесь. — Вдалив руками об полі «обозреватель». — Хіба ви не знаєте, що це опудало так наслідило, що й ступіти ніде. Та й поставили його не там десь, а поставили на церковній землі і за неї церква податки платити?

— І це знаємо. Ось тому й

КОМЕНТУЄ ХУДОЖНИК

Малюнок Олексія Меренова (Росія)

ОГОЛОШЕНО КОНКУРС СТУДЕНТСЬКИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПРО УКРАЇНСЬКИЙ ВІЗВОЛЬНИЙ РУХ

Як повідомили УНІАН у прес-центрі Центру досліджень визвольного руху, студентів запрошують узяти участь у конкурсі досліджень про визвольний рух в Україні 1920-1950 років. До розгляду прийматимуть роботи про повстанський рух на Наддніпрянщині у 1920-х роках, селянський опір колективізації, ідеологію та програми українського националізму в 1920-1950-х роках, чільних постатей ОУН та УПА цього періоду, діяльність окремих структурних одиниць ОУН і УПА, а також повсякденне життя підпільників та повстанців.

Заявки на участь у конкурсі приймаються до 31 травня. Автори заявок, які отримають підтвердження на участь у конкурсі, до 15 вересня мають підготувати дослідження у вигляді наукової статті на 12-20 сторінок. До 1 жовтня конкурсна комісія розгляне роботи та повідомить учасникам дату, місце оголошення результатів та відзначення переможців. Організатори конкурсу — Інститут суспільних досліджень, Центр досліджень визвольного руху, Центр історії державотворення України в ХХ столітті НаУКМА та Національний музей-меморіал жертв окупаційних режимів «Торма на Лоньцького».

Конкурс покликаний сприяти розвитку студентських наукових досліджень українського визвольного руху. Для переможців передбачено три премії: за найкращу роботу — 3 000 грн. та дві премії по 1 000 гривень, а також подарункові комплекти наукових видань із значеної тематики.

«Думаю, що ця людина починає війну з мертвими. І з мертвими свідками з боку радянської влади. Но тих, хто боровся з гітлерівцями, ми вважаємо героями. Ось письмові свідчення комісара Ковпака — Семена Руднева, де він написав, що націоналісти — «наши враги, но они бьют немцев». Тобто націоналісти воюють з німцями. Значить, нехай тепер Колесніченко додовідить, що неправий був Руднєв», — наголошив історик.

Він також процитував ще одне донесення радянських партизанів. «Бульбови» ведуть бої з німцями на правому березі річки Случч, бандеровці готовять нападення за рекою Буг, где немцы сейчас концентруються». Нехай пред'являє претензії командирові партизанського загону Шитову, який написав це донесення до Українського штабу партизанського руху», — заявив В. Сергійчук.

«Хай також пред'являє претензії до заступника керівника Рівненського обласного партизанського штабу, який доповідає, що не радянські партизани у Рівному палили кінотеатри з німцями, а бандерівці», — додав історик.

Gazeta.ua

Свдокія ЛОСЬ

ЧЕРЕМХОВИЙ ПОЇЗД

У вікнах весна
в оберемках шумує,
У білому цвіті усе.
Черемховий поїзд
на Київ прямує,
У Київ черемху везе.
Рясні роса
на пахучому гіллі —
Краса палісадів густих.
Везе електричка
зеленим привіллям
Це щастя весняне — для всіх!
Мені, білорусці,
і любо, і славно
У поїзді цім поспішать,
Скоріше у Київ
крізь ниви і плавні
Так хоче, так прағне душа!
Там, кажуть, найкраці
поети у світі,
Там вічних соборів зоря.
Я, може, й сама,
як черемха у цвіті,
Тягнусь до свого кобзаря!
І хай мені ноги
колотиме гравій —
Дійду я в омріяні дні...
У серці мої
не осиплеся травень,
Любов не склоне в мені!

* * *

Ми тішилися,
ідучи шляхами,
Що скоро будем
на землі братів...
Як сонце, Україна
перед нами,
І хлопчик мій
аж заспівати хотів!
Здорожилися,
у садку поснули,
Ta за хвилину підвелася я:
Кує вкраїнська
голосна зозуля
I навіть більше зичить,
ніж свою!

ФАСТИВСЬКА ЗЕМЛЯ
Десь отут помирав мій брат,
Впавши од куль додолу...
Жмен'ку землі
невідомо де взяти,
Щоб завезти додому...

ЛИСТ У ФАСТИВ
Там, де вільно ластівці,
де сади шумлять,
Напишіте, фастівці,
Дороге ім'я.
На звичайній дощечці,
На стовпці, який
Вже не скособочиться,
Не впаде віки!

Хлопчики — чубатим ім
Двадцять літ...
В узголов'ї братовім
Вічний веснохід.
Там, де вільно ластівці,
де сади шумлять,
Напишіте, фастівці,
Братове ім'я!
Я прошу вас ласкою,
Аж слова болять.
Я сама, як ластівка,
Буду там кружлять...

ЛЮБІТЕ, ХЛОПЦІ...
Любіте, хлопці, Україну —
Така хороша в вас земля!
Вона для матері і сина,
Для ратая і коваля.
І для пісень
джерельно чистих,
де росами слова ряхтять,—
Ім так привільно
й променисто,
І є про їм розказати!
Як степові почую хори,
До вас тягнуся навпрошки —
Упитись духом непокори,
Відчути, чим дихали віки...
Я з вами в долі і недолі
Немало днів пережила,
За братом голосила в полі

I любого між вас найшла...
І лист оцей читаю сину,
Щоб з вами був,
у добрий час...
Любіте, хлопці, Україну!
Не забуйте і про нас!

* * *

Ой та й хлопці ж є на Україні!
Гляне чорним оком
з-під брови,
А брову над ним
дугово скине —
І суперник —
нижчий од трави...
Ось мені недавно од такого
Довгий і ласкавий
лист прийшов...
Не спитаю, звісно,
я ні в кого:
Чи зробить, щоб більше
не знайшов,
Чи про світлі нагадати ноchi,
Чи про зелен-яви
край води?..
Ой ви, очі, брови парубочі!
Хай ніколи вам не знати біди,
Хай вам сонце
в небі світить ясно,
Хай для ваших справ
Дніпро кипить,
Хай у вашій вроді непогасно

Найсвітліший вогнік
променити!
Ну, а я сама себе вгамую
В нас, у дома.

I щоб знали ви —
Тут такого хлопця облюбую,
Що не стане нижчим
од трави!

ЛЕСІ УКРАЇНЦІ

Я з місць отих,
де милий твій ходив.
Де ти жила на вулиці
Широкій.
Злітала в снах, голубко
ясоноока,
Над Свисточчю,
де тихий плин води.

РОЗКАЖИ, ДАРИНО...
Розкажи про катрані,
Дарино,
Про троянді в садочку
твоїм...
Буду знати — цвіте Україна
Понад плесом Дніпра
віковим.

Україна —
Даль солов'їна,
Квітування рясний розмай...
Я про тебе думок не кину,
Не забуду ласкавий край!
Нароказуй, Дарино,
про море,
Про качині густі ситняги,
Про пшеничині
насипища-гори,
Про вугільні крути стоги.
Україна —
Зорі країна,

Під плугами, як ніч, рілля,
Тонкостанні гінкі райни,
Духовитих світань земля.
Я Даринине слово, як пісню,
Довезу до північних льодів,
Щоб рибалки
весну благовісну
Там вдихнули з її садів.

ПІСНЯ
Ой чий то кінь стоїть,
Що біла грифонка?
Сподобалась мені,
Сподобалась мені
Тая дівчинонька!

З української пісні

«Ой чий то кінь стоїть?» —
Співали так мені
Веселі хлопці всілі
У братній стороні.
У братній стороні
Метелиця гула.
Але навстріч весні
Любов усіх вела.
Любов неслас усіх,
Неначе білій кінь,
Немов кругом не сніг,
А вогняна кіпінь.
А вогняна кіпінь
У сніжній стороні.
І «Чий то білій кінь?» —
Співали так мені...»

МОГИЛИ

Моя Україна... Починається вона з
віршів Тараса Шевченка. Річ у тім,
що в нас був славнозвісний «Кобзар» —
батькова гордість. Цю книжку він отримав як нагороду за успішно складені екзамени. Ніколи не бачив його за читанням віршів. Він їх розповідав напам'ять. Розповідав проникливо, зі світлим смутком і журливою радістю. І проростала в дитячому серці мої Україна — вірна сестра Білорусі. Сестра по щастя і нещастю. Я поставила перед мною широкі стежі з високими могилами — німими свідками її славного і гіркого минулого. Часом і нині чується мені голос батька:

Гомоніла Україна,
Довго гомоніла,
Довго, довго кров степами
Текла-червоніла.
Текла, текла та її висохла.
Степи зеленіють;
Діди лежать, а над ними
Могили синюють.
Та що з того, що високі?
Ніхто їх не знає,
Ніхто широ не заплаче,
Ніхто не згадає...

ЗЕМЛЯК

На одній зі сторінок «Кобзаря» був малюнок: чубатий, вусатий козак у широких шароварах, з пікою в руці. І перший українець, якого я вперше побачив, був на вдивовижу схожий на нього. З такими ж вусами, з таким же сивим чубом. Тільки в звичайних штанях і без пікі. Прийшов він до нас на запрошення. Батько мій пересипав стару хату і вирішив оштукатурити стіни глиною. Тітка Тетяна, яка працювала на спиртзаводі, попросила Земляка зробити таку ласку.

Першого ж вихідного дня Земляк і завітав:

— Добрий день у хаті. Кому тут допомога потрібна?

— Та от, — батько показав на оббиті дранкою стіни, — оштукатурити б...

— Це зробимо, — з готовністю відгукнувся дід Земляк.

Він накинув фартух і взявся за роботу. Спочатку показав батькові, з чого і в якому співвідношенні готувати розчин. Похвалив глину, а потім і кмітливого помічника,

який за годину підготував великий ящики розчину. Потім почав обкідати стіни глиною і акуратно пригладжувати їх саморобним приладдям. Працював Земляк неспішно, але добре. До вечора справу було завершено.

Земляк помилувався своєю роботою, зняв фартух і пішов до річечки митись. Старанно помився. Хотів було і фартух попрати, та мати не дала, сама попрала.

А потім була вечірня. Мати поставила на стіл все, що мала. І чарка знайшлася. Земляк не відмовився. Випив, витер вуса і почав закушувати. Ів не поспішаючи, м'яко дя-

порожніми руками, звісно. Який я не був господар, а мішечок борщіння мав. І добру торбину сухарів насушив. А щоб головні люди по дорозі не відібрали, накрив свій скарб цеглою. Мовляв, для господарських потреб везу. І поїхав.

Ta скоро зрозумів, що спізнився.

Зустрічали мене на диво німі села. Ні північ не заспіває, ні собака не загавкає, ні хвіртка не скрипне. І даремні грабіжників боявся. Обезлюдніли села. Хто помер, хто виїхав зі сім'ї, а хто останні години доживав, дивлячись на світ бездумними очима ще живих небіжчиків.

Так і зойкнуло мое серце, коли

ли. Господина про моїх розказала:
— Вони ще в добрий час померли.
По-людському їх поховали. На кладовищі. А тепер небіжчики в хатах гниють...

Скинув я з воза цеглу, вніс до хати мішечок з борошном і кажу на прощання:

— Прощарайте! Дай Бог вам жити!

— I вам спасиби, — поклонилася мені господина, — що життя нам подариували! Вік будемо за вас Богу молитися!

Мене ж приступ горя знов заполонив. Упав я на цім'я на віз, погукав волів: «Гей, цоб-цабе!» і поїхав

військовополонені. І ще про те, що зовсім безнадійних німці віддавали селянам. Сотні таких бідлаг вже розібрали жителі довколишніх сіл. І в нашому Заболотті знайшлися бажаючі виручити з біди одногодів'язнів.

Знов поїхав до міста Денис і привіз звідти українця Льоньку, доведено до знемоги голодом і ранами (йому ампутували ногу). Це був людський привид, який, здавалось, світівся наскрізь.

Зазвичай Льонька жив у хаті один день. Потім переходив до іншої. Був вічним гостем. І, як гостя, його намагалися годувати і якомога краще доглянути. І безнадійний Льонька оклигав. Він уже досить жіваво шкутильгав вулицею села на милицях. Не любив сидіти без діла. То пліт вдові підправить, то дров нарubaє. Льонька затримувався в них часом днів на два-три. Затримувався він і в нашій багатодітній хаті. Тут було йому веселіше, тут знаходив він повне взаєморозуміння.

Якось мати широ поспівчувала йому:

— Не пощастило тобі, хлопче: без ноги лишився.

Відповідь його здивувала мене:

— Ні, тьото Фросю, пощастило. Було б гірше, якби я здоровим у полон потрапив. Що сказав би я, син куркуля, своїм землякам? Чого на фронт просився? А тепер мені не соромно людям в очі дивитися. Воюав, як треба.

Так і перебідав Льонька у нашому селі чорні дні окупації. А з приходом наших — додому закавалився. До цього часу прийшовся він по серцю вдові Степашці. Та пропонувала Льоньці залишитися в ній. «Не захотів, — розповіла потім Степаніда. — Мені додому їхати треба. Затоптану в грязь честь піднімати треба, сказав».

І не тільки тому. Матері мої він з радістю повідомив, що отримав лист зі свого села. Від Галі, коханої своєї. Вона писала, що чекає його, що розділіт з ним долю, який бі він не був.

Переклав з білоруської
Данило КОНОНЕНКО

«ЛЮБІТЕ, ХЛОПЦІ, УКРАЇНУ!..»

Ми тішилися,
ідучи шляхами,
Що скоро будем
на землі братів...
Як сонце, Україна
перед нами,
І хлопчик мій
аж заспівати хотів!
Здорожилися,
у садку поснули,
Ta за хвилину підвелася я:
Кує вкраїнська
голосна зозуля
I навіть більше зичить,
ніж свою!

ФАСТИВСЬКА ЗЕМЛЯ
Десь отут помирав мій брат,
Впавши од куль додолу...
Жмен'ку землі
невідомо де взяти,
Щоб завезти додому...

ЛИСТ У ФАСТИВ
Там, де вільно ластівці,
де сади шумлять,
Напишіте, фастівці,
Дороге ім'я.
На звичайній дощечці,
На стовпці, який
Вже не скособочиться,
Не впаде віки!

МОЯ УКРАЇНА

кував, коли йому пропонували ту чи іншу страву. Випив і другу чарку: «По одній на кожне око». Знов закусив. І якось непомітно розговорився. Про свою Україну. Яка там гарна земля, які села красіві. — А чому ж ви до нас приїхали? — здивувалася мати.

Земляк дещо зняківів, а потім з непідробним сумом сказав:

— Вийшло так, молодичко, як у пісні співається:

Не сам я, не свою волею,
Занесло мене непогодою...

Ось так і мене до вас занесло. Коли селян заганяли в колгоспи та розкуркулювали почали, я відразу зметиковав, що треба утікати з села. Тим паче, що нічого мене не тримали. Дружина моя померла. Дочка зі своїм чоловіком і дітьми в іншому селі жила. Ось я і віддаю свою козу сусіду, забив вікна і двері хати дошками, запряг своїх волів і поїхав у с

ПАМ'ЯТАСМО ПРО ПЕРЕМОГУ...

Є безліч різноманітних свят і знаменних дат, які шанують у нашій країні та за її межами, це новорічні й Різдвяні свята, 8 березня, Великдень тощо... Але серед усього цього розмаїття є один дуже особливий весняний день, котрий, я впевнена, не лише байдужим нікого, який озивається болем у мільйонах сердеч, і без якого, цілком можливо, не було б інших днів, не було б усіх нас, — це День Перемоги.

Про Велику Вітчизняну та взагалі про Другу світову війну протягом більш як півстоліття було складено чимало пісень, написано безліч книг, знято багато кінофільмів, але вони не можуть передати всього бою й страждань, котрі випали на долю наших предків. «...Страшні чотири роки ми йшли до цього дня, всі муки і трилогіи ми випили до дна...», — чуємо рядки з

відомої пісні у виконанні народної артистики України Наталії Бучинської. Немає, мабуть, жодної родини, яку б не зачепило полум'я війни...

Нині в День Перемоги в країнах колишнього СРСР відбувається чимало заходів, однак поособливому це свято відчувається в містах, які носять звання геройів, а таких на території нашої Вітчизни всього чотири. Я живу в одному з них — у славетній Керчі. Тут 9 травня — це завжди великолідне свято, але найголовніше те, що Керч чи не єдине місто в усій Україні й не тільки, де щороку напередодні Дня Перемоги влаштовують смолоскипову ходу на знак вшанування подвигу народів колишнього СРСР, і саме про це я хочу розповісти докладніше.

У дійстві беруть участь здебільшого керченські школярі, але приєднатися може кожен бажаю-

чий. Колона з учасників формується в центрі міста о 20-й годині. До цього часу всі, хто хоче милуватися ходою згори, піднімаються на найвищу точку Керчі — гору Мітрідат, яка є візитівкою міста (до слова, цьогоріч центральні сходи було перекрито, тож керчанам і гостям міста довелося підніматися на вершину майже 100 метрів маленькими стежинками та провулками). І ось після восьмої

вечора, коли вже сутеніє, починається свято: з Мітрідата відкривається надзвичайної краси дійство — вогненна ріка, що тече центральними вулицями міста-героя в супроводі музики воєнних літ...

Під вигуками захоплення та бурхливі оплески колону зустрічають на Мітрідаті, після цього настає час театralізованої вистави на тему визволення міста від фашистів — із формою тих років, пострілами й непідробним ентузіазмом. Дивиця на вогні нічної Керчі з самісінкою вершини, вдаєш свіже нічне повітря й паюші квітучого травня, милуєшся спалахами феєрверка — і здається, що час завмирає, у таку мить найбільше відчуваеш гордість за рідне місто, за його славу й багатоші велику історію.

Не знаю, чи є де-небудь іште таке саме дійство, але без перебільшення можна сказати, що смолоскипова хода протягом не одного десятиліття стала таким самим символом Керчі, як, наприклад, розкопки стародавнього Пантикапея. Це свято дає змогу відчути єдність, навіть певну причетність до того далекого людського подвигу. Маю надію, що ця традиція не помре, і про своїх славних предків дізнаються майбутні покоління, адже ми не маємо права забути тих, хто відвоював для нас мирне небо...

Олена АКУЛЬШИНА, студентка Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського

ЩОБ НЕ СВАРИЛИСЬ ЧЕРЕЗ МОВУ!

В школі ми вивчаемо багато різних предметів, але мене найважливіший — це урок української мови. Люблю уроки математики, російської та української літератури, історію, музику.

У нашій школі відбувається дуже багато цікавих заходів, пов'язаних

з державними святами, проводяться тижні з різних предметів. Нещодавно пройшов тиждень української мови та літератури. У програмі були різні конкурси: на країшу ілюстрацію до творів Т. Шевченка, на кращий зошит, кращий твір. Я намалювала ілюстрацію до вірша «Садок вишневий коло хати», написала декілька творів.

Під час тижня був проведений конкурс на країшого декламатора віршів Т. Г. Шевченка, на якому йшлося про життя великого письменника, звучала його чудова поезія. А яким цікавим був брейн-ринг між командами «Юні філологи» 10 класу і «Один в полі не воїн» 8 класу! Ще в кожному класі була проведена інтелектуальна гра, щоб виявити країщі знавців звичаїв та традицій українського народу.

У попередні роки ми проводили дуже цікаві заходи, але найбільше мені запам'яталася літературно-музична композиція «СВІТЛЕ ХРИСТОВЕ ВОСКРЕ-

СІННЯ». Я думаю, що такі заходи виховують в учнів почуття любові до свого народу, спонукають відроджувати звичаї та обряди, приможувати його традиції.

Мені так хочеться, щоб усі шанували українську мову і не сварилися через неї, знали звичаї та традиції українського народу. Я думаю, що тижні української мови слід проводити, а місяці, щоб донести до всіх, що ми живемо в Україні, і мова державна у нас — українська, яку треба любити й шанувати.

Людмила Куней, учениця 6 класу Новогригорівської ЗОШ I-III ступенів Нижньогірського району

Людмила Куней

Lilija Katerinuk, учениця 11 класу Маломаяцької загальноосвітньої школи I-III ступенів, м. Алушта

ЗУСТРИЧ

Ніч... Нестримний подих вітру... Шерхіт узбережжої гальки під синюю хвилею, що то кидає її на берег, то знову тягне за собою, і, відступивши, несміливо повертається до берега. Неспішно йду берегом, торкаючись бosoю ногою моря. Море завжди мене зачаровувало, хвілювало, лікало, смішило. Воно мудре й ніжне, сильне, і... неперебачуване. Але головне — воно завжди кличе. Побачивши його одногого разу, тобі обов'язково захочеться до нього повернутися.

Я йду назустріч вітру, йду, не знаючи куди. Ось проходжу поряд із ще молодим деревом секвой, котре наче тягне свої руки-віти до глибин моря, ось кедр, що можнъ стоять, наче богатир, зі своїм суворим обличчям, кам'яніст гори, з яких ми частенько стрибали вілтку у таємничу водяну гладь.

А ось... Чи не морська тоді діва сидить он там на камені, біля скелі? Чи не примара? Можливо, це мене підвідяє очі, та ні ж! Не примара, справжня. У білій вишиванці із червоними узорами, схожими на квітник, у довгій темній спідниці, з рожевим вінком, що обрамлює біляє волосся. Жінка бліда, тендітна, ніби стомлена. На лівій руці чорна рукавичка, біла ніг палиця. Худа, тоненька, наче тополя, що гнететься додолу; не дивно, що прийняла її за примару. Лише загоріле, темне, без рум'янцю, прімружені очі, схожі на те саме море, що плескається біля її ніг. Очі... Вони вразили мене більш за все, у них було щось знайоме, майже невловиме, але таке рідне, важливе. Захотілося мені мати під рукою папір, щоб намалювати ті знайомі очі. Сумні-сумні... Таких я ще ніколи не бачила. У них відбивалося стільки болю, туги, страждань, та жодного натяку на сльози. У руках вона тримала квітку, кольору вишиваних ниток на її сорочці. І тут раптом у серці щось зйшло. Це ж та сама дівчина, чий портрет висить у кабінеті української літератури. Це ж та сама дівчина, що кожного уроку дивиться на мене своїми виразними очима.

Ім'я її — Леся Українка...Хочу підійти, поговорити. Але як?! Нарешті, подолавши страх і невпевненість, я ледве чутно підійшла на негнучких ногах до дивної незнайомки, що так нагадувала мені Лесю. Не промовивши ні слова, я тихо присіла на камінь біля жінки. Дивно, але, сидячи поряд з нею, я відчуvalа себе ніби поряд з матір'ю, немов ця «незнайома» жінка була для мене дуже рідна. Уважно відвілялася в її вольві профіль. Та перш ніж зібралася щось спітати, Леся, доторкнувшись блідим пальцем свого волосся, промовила: «Ось чого мені так бракувало моря, моря з його солоним повітрям, його гнівними поривами, його бентежним голосом, потужним подихом, моря, яке щоранку бачила зі свого вікна, яким дихала вдень і вночі, яке постійно відчувала біля себе, і, сама того не усвідомлюючи, полюбила, як живу людину. Полюбила так, як могла любити тільки його...». Жінка гірко посміхнулася, піdnісши до обличчя червону троянду й вдихнувши її тонкі паюші, які відчупила і. Дивно, але жінка говорила, ніби не до мене. Вона зосереджено відвілялася то в неосяжне море, то в зоряне небо, звертаючись до найяскравішої зірки, що горить на небосхилі. «Пам'ятаю той день, коли ми зустрілися. Тоді весь день провела наодинці з морем і вже стомленою, повертаючись додому, побачила його... Засоромилася... Мержинський, Сергій Костянтинович. Розгубилася, зняківка, запросила до хати. І почали зустрічатися ми з того дня: вели мову про політику, поезію, про життя народу, про боротьбу. Та якось він спітав мене: «Чи завжди ви, Лесю, в такій глибокій задумі? Відко-

ли знаю вас — іншою ще не бачив. Що могла йому сказати? Що в житті моїм так мало радісного й сонячного, що мене турбує безправність рідного люду? Чи про особисту недолю, про ту, що кожного дня нагадує про себе? Ні. Він сам живе тими болями. Самому треба лікуватись, відпочити! Ми довго сиділи коло моря, слухали зітхання прибою й дивилися на зорі. Скільки поколінь вони бродять небесними просторами? Хіба вони не прожили мільйони років завдяки тому, що намагалися вловлювати палаючі промені, які ніч за ніч поспішають закохані всього світу? А інакше хіба змогли б вони так перехідти ночами! Сказати йому, як серце завмирає поряд з ним, як наодинці шепоче його ім'я. Та хіба цього не помічає? Ні, навряд, все наколо хвілює, все бентежить, окрім мене. Не кохає, відчуває, але нічого не можу з собою зробити. Не вдається випалити се кохання із своїх грудей, і якби спітав мене, чи кохаю, мабуть, не змогла б сказати йому твердо й без сумніву: «Ні».

Зранку ми вирішили скорити незвичайну вершину гори Ай-Петрі. Під ногами було лише каміння, рівне, вигладжене часом, і гостре, хаотично нагромаджене. І тільки в закутках, в широких тріщинках — мох. Та там, над урвищем, де майже висилає гранітна брила, де будо лише сіре каміння, пробивається червона квітка. Як же вона змогла вирости там, де нічого не росло! Звідки вона росла? За що трималася? Стебельце було в ній незвичайнім — товстим, покритим малосінькими волосинками-голочкаами. Диво! Інакше й не скажеш. Вона так цупко трималася за життя, мабуть, як я. Він хотів її зірвати, для мене... на пам'ять. Знав би тільки, як назавжди ввійшов у мое серце. І не треба ніякої квітки, краще прочитай у моєму серці слова-зізнання... Ні, дива не сталося. А мое серце буде ще довго згадувати його очі, його голос, й уявляти його ходу. Не послухав, зірвав і дав мені в руки. Зашарилась, опустила повіки, не спромоглася навіть на слова подяки.

Я мовчала, не наважуючись порушити тишу. Заздалегідь знала, чим завершиться ця кримська казка, знала йід від того було прикро, і в серці оселилася печаль. Пробиваючись крізь життя, як та квітка «ломикамінь», Леся тягнулася до сонця... Відчуваючи свій біль, відчуvalа біль інших. Це великий дар і водночас жахливе прокляття. На її очах з'явилася лед'яна помітні сльози. Вона плаче? Та ні, напевно, то в її очах-озерцях відзеркалюються зорі. Хвилюючись, перебираю пальці й намагаючись щось сказати, але язик ніби налитий свинцем. Повертаю голову до моря, дивлюся на оксамитові хвілі, та поряд нікого не має. Ні душі?! Роблю подих, глибокий, на всі груди, нібі весь цей час не дихала.

Ніч... Нестримний порив вітру... Море... Спокійне й безмежне, велике й рідне... Поспішно йду берегом, торкаючись бosoю ногою води. Погляд мій зупиняється на червоній, наче полум'я, троянді: вона справжня чи це моя уява малює її?! Не можу відрізити реальне від нереального. Дивлюся, а в руках моїх збірка Лесиних творів. І я мимоволі тихо промовляю: «Твої листи завжди пахнуть зов'язлими трояндами...».

Лілія КАТЕРИНЮК, учениця 11 класу Маломаяцької загальноосвітньої школи I-III ступенів, м. Алушта

«ДЛЯ МЕНЕ КОЛІР ЩАСТЯ ЗАВЖДИ ЗОЛОТИЙ...»

Презентація книжечки Лесі Мудрак «Оголена самотність» у червні 2006 року стала подією в поетичному світі України. Невелика за форматом збірка містила, окрім змістовних і емоційно-відвертих поезій, ще й вищукані еротичні малионки академік Андрія Чебикіна і скоро стала книжковою рідкістю. Разом з іншими глядачами насолодились виступом поетеси академікі Микола Жулинський та Анатолій Погрібний, професор і поет Юрій Ковалів, головний редактор журналу «Кій» Віктор Баранов. Микола Жулинський відгукнувся так про творчість поетеси: «Поезія Лесі Мудрак — це стрибок ошаленілої від вирування почуттів уяві у прірву еротичних переживань, які поетеса поривається накликати на свою Долю...».

Письменник Олекса Ющенко теж присвятів Лесі Мудрак хвалебні рядки. Професор Михаїло Наєнко сказав, що вона «володіє справжнім літературним хистом і здобулася в нашій літературі на самобутній поетичний голос».

Кожна її нова поезія і кожен виступ є і подією, і святом для шанувальників справжньої поезії. У кінці квітня поетеса так само успішно виступила в Севастопольському міському гуманітарному університеті перед майбутніми викладачами української мови та літератури, зробила запис на Севастопольській регіональній державній телерадіокомпанії та виступила на фрегаті «Гетьман Сагайдачний». Зустріч організувала кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української філології СМГУ і голова Союзу українок Севастополя Тамара Мельник.

Пропонуємо увазі читачів інтерв'ю з Лесею Мудрак, яке кореспондент «Кримської світлиці» взяв у поетеси під час її перебування у Севастополі.

— Чи була у Вас якась подія, що змінила Ваше життя?

— Мое заміжжя (а це вже п'ять років!) змінило і творчий, і психотичний стан. Я інакше пишу і думаю. Очевидно, у кожної людини починається етап, коли вона готова до осмислення родинних, творчих, моральних обов'язків, які в свою чергу несуть нове емотивне навантаження.

— Які якості Ви найбільше цінуєте в чоловікові та в жінці?

— Безумовно, креативну індивідуальність, якусі нестандартність в чоловікові, обов'язково — ширість. Я в своєму житті не переношу будь-якої брехні.

Що стосується жінки — вимоги приблизно ті ж. Але найголовніше, щоб жінка відчувала себе Жінкою. Я трохи еманципанта, і мені ніякovo стає, коли трапляється припинення фемінної сутності на будь-якому рівні — літературному, соціальному, по-бутовому.

Важливо, щоб і жінка, і чоловік були сильними і креативними особистостями. Щоб одне одного доповнювали. І навіть в дечому конкурували.

— Що робить Вас щасливим? Чи зробить?

— Будь-якого письменника робить щасливим його творчість. У моєму випадку — ще й творча сім'я. Я щаслива від того, що я пишу, і від того, що не можу бути нещасливою. Часом, бувають такі стани, коли хочеться світ перевернути догори дригом!!! Щаслива жінка має ховати в собі щось високе і незвідане, наповнюючи собою довкілля; бажано, щоб оточуючі теж наповнювали її собою, щоб відчуvalася віддача, щоб між ними панувало взаєморозуміння. Тоді жінка повноцінно відчуває щастя у всіх його проявах.

— Якого кольору щастя, ніжність, любов?

— Для мене колір щастя завжди золотий. Можливо, це пов'язано з моїм знаком зодіаку. Щастя може бути і фіолетовим. Коли тобі — все фіолетово!!! (сміється).

Ніжність у мене викликає асоціації з кольором квітів, а колір любові у кожного свій. У мене, наприклад, яскраво-помаранчево-червоний, як осій вчора я бачила захід сонця на Херсонесі.

Для мене колористика — ціла наука, яку треба вивчати і володіти нею. Є такий доктор наук Стефан Мадяр, який розробив цілу колористичну систему в поезії, і видав книжку з кольорами певних текстів українських поетів: від Лесі Українки, Василя Степаніка, Тараса Шевченка... до сучасних Юрія Покальчу-

під час Вашого виступу?

— Це було піднесення.

Взагалі, для мене Севастополь став відкритям, бо був певний острах, пов'язаний з якимись мовними моментами. Можливо, на початку розмова була не такою близькою, але за кілька хвилин я вже відчула, що я можу дати аудиторії, а вона — мені. Я бачила в очах кожного розуміння і співпереживання, іронії... і радію, що поезія прішла до смаку цим розкутим і незакомплексованим молодим людям.

Мені приємно вразило, що одна студентка написала на певний острах, пов'язаний з якимись очима. Враження не-йомовірне. Структура тексту — тобто не що, а як. Особливе смислове навантаження у тексті несуть афоризми: «Подереж тебе Бог на світі, як пісок на вилах! Чи живий мертвого перепрошує, чи — мертвий — живого»...

Мені загалом нині більше цікава проза. Читаю Юрія Винничука, Євгена Пашковського, переглянула іспанську драматургію.

— Чим відрізняються люди, які читають, від тих, які цього не роблять?

— Впершу чергу інтелектом. Можна, звичайно, бути мудрим від народження, але бажано цю порожнечу поповнювати. Щоправда, у мене є знайома колега, яка принципово нічого не читає, боиться сторонніх впливів, які ніби можуть негативно позначитися на її творчості, але ж куди подіти геніальність інтертекстуальної практики? Я вважаю, що цитата література не просто інтерактивна, а необхідна...

На мій погляд, треба знати класику, сучасний літературний процес, його джерела, без чого неможливий порив ad fontes.

— Еміль Верхарн писав, що поезію слід шукати не в поєданні слів, а в атмосфері, яку створюють ці сполучення. Чи відчувався якийсь особливий стан в аудиторії

бов до театру і до художнього читання мені дуже допомагає. У мріях навіть є пла- ни створення якогось поетичного театру із зачлененням танцівників, з елементами пластики, певними музичними та світловими ефектами, з керамічними і художніми виробами цієї тематики.

— Чим Ваша поезія відрізняється від поезій інших авторів?

— Мені це дуже складно визначити. Я пишу — як читаю. Читаю я своєрідно, тому складно це графічно відобразити, доводиться писати сходинками, часто вживати дефіси, видовжувати звучання приголосних літер. Нічим ти вже сучасну поезію не здивуєш. Бо все найкраще вже було — ми просто ритмічно і графічно повторюємося. Всі!!!

Оригінально можна бути темою, енергетикою, новими метафорами.

— Ваші програми у якості телеведучої на Інтернет-каналі UkrLife.tv переглядаються чимало кількістю відвідувачів. Які перспективи цієї співпраці?

— Ця практика мені дуже потрібна, хоча і не журналістка. Я переглядаю ці програми, аналізую, роблю певні висновки. Я пишаюсь, зокрема, програмами, які були присвячені творчості Василя Симоненка і Івана Драча. Їх переглянули по 17 тисяч відвідувачів.

Поки що це робиться на громадських засадах. Є ідеї, люди, які охоче брали участь в нових передачах. Очевидно, що певне стимулювання з боку каналу було б справедливим і важливим у соціально-культурному плані.

Тим паче, що є ще й «Віршотека», започаткована Оксаною Неживенко, але наразі нею опікується я. На запис вже встигла запросити чимало чудових поетів різних поколінь.

— Ви кілька разів були в нашему місті. Яке улюблене місце в Севастополі?

— Найулюбленішим є море, його енергетика. Правда, дратує велика кількість медуз... Севастополь — дуже комфортне й інтелігентне місто. Для мене воно навіть майже європейське. Цього разу мені вдалось побувати і в Херсонесі, і на фрегаті «Гетьман Сагайдачний»... Враження неймовірні.

— Що дає сили? Що заважає, що допомагає?

— У мене специфічна ніша творчості. Я сама по собі енергетик. А джерело творчої енергії — це рух, поїздки, нові зустрічі, враження.

Розмовляв Микола ВЛАДЗІМІРСЬКИЙ

Леся МУДРАК

ОДА (ЧИ О-ДА!?) СЕРЦЮ
(диптих)
I

Троль тіла.
Ти ж
xo-ti-la!?
тройстих траекторій)))
Голова — тріщина...
ТРИ?

Ще?
На!

Звивин кураж...
Стоногий абордаж...

Зади-xa-ю-s... аж...

Барди — в ребрі.

Ребро — на музиці.

Ретро — в подушці
очі вибалушило — і — не
заснуть!

Підпираю сон сірника-ми

a... mi

підлогу Ви-стелли собою

кутом дев'яносто градусів...

Град? USC!??!

Зустрічі ПАБ — в пах-

твоє підвідоме свідоме

кривавити змінними

вузлами

на зламі....

На-зла-мі

Цу-на-mi...

mi....

II

Байдужість і відчай —
кардіоцентричні...

Язичкова аорта намуляла
сонну точку сердечної дулі.

Шо у серця — і скепсис,

і коклюш...

доле, запхні ся... коком...

У стolicний вгорнися

кокон,

щоб з кокаїном —

в акваріум —

в якому вже мертві риба!

Відбитки води — бестіарій.

А риб'яче серце — дримба...

...Я виверну лоно ідишу —

Вмонтую в нього

два кола...

...Ніч бісектрисою ділить

кути...

Де — сама....

I —

ГОЛА...

гола,

гола,

GO!!!!!!

GOLLL!!!!!!

*

Stop!!! Очевидно,

дно видно, о-о-о!

Он, диви: — Чи Ви?

Чи не Ви:

отче,

лечо,

мачо...

В голові —

гном плаче.

...чап-ча-чап...

ходять сльози в очах:

СВЯТА ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ В МАРКАХ

22 травня виповнюється 152 роки з Дня перепоховання духовного лідера модерної української нації, геніального поета та академіка Академії мистецтв Тараса Шевченка на Чернечій горі в Каневі.

Марка УНР номіналом 20 грн. із зображенням Кобзаря відноситься до Віденської серії. Її художнє оформлення здійснив художник, випускник Віденської та Мюнхенської академій мистецтв Микола Івасюк. А друкувалася ця серія у 1920-1921 рр. за рішенням українського уряду в типографії Військово-географічного інституту у Відні. Всього побачило світ 14 марок номіналом від 1 до 200 гривень. У звязку із вимушеним залишеннем у листопаді 1920 р. урядом УНР території України у поштовому обігу більшість з них, на жаль, не з'явилася. За даними доктора історичних наук П. Гай-Нижника марки номіналом 20 і 40 гривень наприкінці 1920 р. все ж використовувалися на Поділлі за призначеннем.

* * *

23 травня виповнюється 134 роки з дня народження визначного українського громадсько-політичного і державного діяча, публіциста Симона Петлюри.

Симон Петлюра неодноразово бував у Криму. Його бабуся була співзасновницею та ігуменею Топловського жіночого монастиря поблизу Старого Криму, а рідні сестри Марина та Феодосія — послушницями в ньому.

Марка УНР номіналом 40 грн. із зображенням Голови Директорії Української Народної Республіки С. Петлюри відноситься до Віденської серії (1920).

Рубрику веде історик, член Наукового товариства ім. Т. Шевченка Андрій ІВАНЕЦЬ
(Марки з колекції А. Іванця)

Нешодавно у Сімферополі відбулося спецгасіння поштового блоку марок «Краса та велич України. Автономна Республіка Крим». В урочистій церемонії взяли участь Посітний Представник Президента України в АР Крим Віктор Плакіда, Голова Верховної Ради АР Крим Володимир Константинов, голова Республіканського комітету АР Крим з транспорту і зв'язку Іван Ванханен та керівництво кримської дирекції УДППЗ «Укрпошта».

Українським державним підприємством поштового зв'язку «Укрпошта» в 2013 році випущено нову серію поштових марок «Краса та велич України», присвячену регіонам України.

Автономній Республіці Крим присвячені дві марки: «Аю-Даг (Ведмідь-гора)», смт. Гурзуф. Південний берег Криму», «Ханський палац у Бахчисарай» та поштовий блок «Краса та велич України. Автономна Республіка Крим». Введення в обіг зазначененої серії марок розпочинається з АР Крим.

ЩОБ ВІРА БУЛА — ЯК КРИЦЯ!

Книги відкривають багато вічних істин. Та люди, які пережили свої історії, — це найкращі книги для молодого покоління, іхні долі гортаються, наче сторінки живої пам'яті. І коли учні слухають старших людей, які бачили на своєму віку багато доброго і, на жаль, прикого, то вони здатні зробити свої висновки: як жити? Переконуються, чи справді існують такі поняття, як вірність, дружба, правда? Живе спілкування з історичними подіями через очевидців — найкраща школа для майбутніх митців слова. Прикладом цього є творчі доробки учнів 11 класу, які відвідували літературні заняття в «Кобзаревій світлиці» і мріють своє життя присвятити чесній журналістиці. Пропонуємо читачам «Кримської світлиці» дві такі роботи наших вихованок про колишнього в'язня сталінських таборів пані Богдану-Мирославу Пилипчуку.

Зеновія ФІЛІПЧУК, науковий співробітник музею Тараса Шевченка Львівського палацу мистецтв

* * *

Пилипчук Богдана-Мирослава все життя дякує Богові за те, що народилася в національно свідомому і духовно багатому селі Задвір'я Буського району на Львівщині. Зростала під широю опікою батьків, а ще теплим вдячним словом згадує про пароха о. Михайла Сеніва, який прийшов до них у село Задвір'я в 1932 році. Вона з гордістю називала його «нашим скарбом». З юних літ пані Богдана брала участь у культурному житті та суспільній праці рідного села: в товаристві «Просвіта», «Соколі», в хорі, драмгуртку та в «Марійській дружині». Саме тоді зродилася у її серці велика любов до України та свого народу.

Ця любов привела її в 1941 році до лав ОУН. Це вже було у Львові, де Богдана працювала в Окружному Союзі Кооператив. Вона стала членом Юнацтва ОУН і самовіддано працювала в робітничій юнацькій сітці Львова. Бойовим кличем організації було: «Здобудеш Українську державу або загинеш в боротьбі за неї». Отримала псевдо «Віра». Згодом Богдана Пилипчук, яка постійно прагнула знань, пішла вчитися в хімічну школу, потім у торговельну, після закінчення якої стала працювати в Ревізійному Союзі Кооператив друкаркою. Згодом вона вступила на заочне відділення української філології Дрогобицького педінституту, та не сунулося здобути омріяний фах вчителя, бо невдовзі її заарештували.

Під час перебування у тюрмі Богдана безперервно молилася... Вдень та ночі її катували, знущалися, після побоїв її вважалося, що в камері, де вона була ув'язнена, палають стіни. Деколи до неї в камеру підсаджували різних дівчат, але Богдана знала, що все це може бути лише ганебна провокація, тому ні з ким ніколи не ділилася інформацією. Львівський військовий трибунал засудив її за статтею 54-1а на 25 років позбавлення волі та ще 5 років позбавлення громадянських прав. А далі — товарні вагони і відправлення до Сибіру, де її признали в лісоповалальну бригаду. В суворому кліматі мужна дівчина не падала духом та ще й допомогла не здаватися іншим.

Богдана Пилипчук є членом Об'єднання самодіяльних художників і народних майстрів при Львівському дер-

жавному обласному центрі народної творчості. Мисткиня любить спілкуватися з дітьми та молоддю. Вона купує за свої пенсійні гроші патріотичну літературу та з великою радістю роздає її тим, хто в тому зацікавлений. Вважаю, що пані Богдана варта титулу Духовної Матері українства. Не можна не скликти голову перед її всепоглинаючою любов'ю до України та молодечим запалом, що не згасає з літами.

Від 1985 року, коли її спіткала важка травма, пані Богдана змушені ходити з паликою, вона терпить пекучий біль, але порівняно з тим, що було в її житті, цей біль є найменшим. Богдана Пилипчук продовжує брати участь у всіх патріотичних просвітницьких заходах.

Ще в дитинстві мама навчила її трикати в руках голку, і досі пані Богдана вишивала яскраві, гарні вишивки. Доля дарувала їй небагато дозвілля, але вона вишила чимало серветок, сорочок, картина. У Союзі українок вона належала до груп вишивальниць, у Лізі українських жінок (ЛУЖ) була членом гуртка «Витоки». Пані Богдана Пилипчук багато зробила з любові до України, тому просимо в Бога її здоров'я і довгих літ, і щоб побільше таких Духовних Матерів було в нашій державі.

Олена ТОЛДОНІВ

* * *

Місто Львів, вулиця Руська, 20. На початку минулого століття тут був бандерівський штаб, саме тут містилось Юнацтво ОУН. Однією з тодінішніх національно свідомих членів була і ця непохитна жінка. Непохитна, бо в тюрях, концтаборах і засланнях вистояла і не зламалася завдяки молитвам. В юнацтві ОУН посестри прозвали Богдану Пилипчук «Вірою», бо надихала інших, а згодом вона отримала псевдо «Криця».

Коли я «Крицею» називалася, то це мовби додало мені нових сил, здавалось, що я стала стійкішою.

Спочатку пані Богдана вчителювала і вивчала українську філологію, а вже за кілька років «Криця» та «Іскра» (Мирослава Юрчинська) відправляли добровольців на Волинь до загонів УПА.

— Якими були Ваші відчуття в ті не прості часи?

— Я вступила в організацію у 1941 р., мене призначили наставником серед робітничої молоді. Мені було найлег-

ше, бо я підтримувала найменших. Я була щасливою.

— Чому Ви долучились до лав УПА?

— Тому що понад усе любила Україну. Знаєте, насправді жоден народ у світі немає такої пам'ятки християнської культури. І, напевне, саме тому українська нація не постраждала від отих «землетрусів»... ніби ми стоїмо на якомусь міцному граніті.

— На стіні у Вас висить уквітчаний портрет Тараса Шевченка. Що він означає у вашому житті?

— «Світе тихий, краю мілій, моя Україно...» Я безмежно люблю Тараса Шевченка і Лесю Українку. Ще у четвертому класі «Просвіти» вчила напам'ять їхні вірші. Та як їх не знати? В тій поезії — сама Україна.

З розповіді пані Пилипчук можна зрозуміти, що до участі в боротьбі за державність, до захисту своєї нації вона поступово гартувала ще з дитинства.

— Мене все цікавило. У батьків була велика бібліотека. Я навіть пам'ятаю, які книжки я перегортала, коли була маленькою...

— Тобто Ви радите сучасній молоді набиратися розуму, читаючи книги?

— Саме так, адже ніхто не має такого скарбу, який мають українці. Поети, історики, відомі діячі і глибинна народна творчість. Якщо виховуватися на засадах літератури та історії — молодим це буде давати свій результат.

— А який предмет Ви любили найбільше?

— Доля пов'язала мене і з математикою, і з медициною. Проте й досі найбільше зачітуюсь історичними книгами та українською класикою.

— Що б Ви хотіли змінити сьогодні? Які поради дали б молодим?

— Нехай політики займаються політикою, а ви займайтесь громадською просвітою. Несіть світло до людей.

Україна — це видатна особистість, які формують її історію. Тож відповідальність, яка сьогодні покладена на кожного свідомого українця, згодом покаже свої результати.

Христина ЛУШИНА

Історія і сучасність

KC

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

ТРАВЕНЬ

17

Всесвітній день інформаційного суспільства.

1916 р. — у Києві створено «Молодий театр» під керівництвом режисера Леся Курбаса, репресованого сталінським режимом.

Народилися:

1908 р. — Леонід Первомайський (Ілля Гуревич), український письменник.

1929 р. — Борис Шарварко, режисер, народний артист України.

18

День Європи в Україні. Міжнародний день музеїв.

День скорботи і пам'яті жертв депортаций кримськотатарського народу.

1944 р. — за наказом Сталіна здійснено тотальну депортацию кримських татар з Криму.

1876 р. — Емським указом російським урядом заборонив українське письменство, видання і ввезення з-за кордону української літератури, заборонив театральні вистави українською мовою.

1917 р. — у Львові утворено Головну Українську Раду.

1943 р. — на Волині УПА видало «Звернення до польських громадян» із застереженням не допомагати німцям і попередженням перевести нищити українські села і вбивати українських мешканців.

1945 р. — Юрій Рибчинський, український художник і педагог, один із засновників і перший ректор української Академії образотворчого мистецтва.

1946 р. — Микола Гринько, український кіноактор.

1948 р. — Євген Тимченко, український мовознавець-україніст, перекладач, академік АН УРСР.

23</p

КРИМ В АНФАС І В ПРОФІЛЬ

Як у дзеркалі відобразилися долі країни, народів і поколінь у картинах виставки, що демонструється в ці травневі дні у Сімферопольському художньому музеї. Вона присвячена 75-річчю створення Національної спілки художників України. Експозиція сформована з творів членів Кримської республіканської організації Спілки — по одному від кожного з авторів і налічує близько вісімдесяти картин.

Це було в 1937 році. Багато художників воєю долі опинилися тоді в Криму, як, наприклад, М. Самокиш та Я. Бирзal, інші народилися тут — К. Богаєвський. У 1939 році в оргкомітет кримського осередку вийшли М. Барсовом і М. Рибников.

А потім була війна. Сімферопольський художній музей фашисти розбомбили повністю. Кажуть: коли говорять гармати, музи мовчат. Ні, це не так. Військова тема стала основою творчості художників Ю. Волкова, I. Петрова, П. Саушкина, В. Коваленка. Цей блок картин на виставці відкривається великом панорамним по-лотном М. Бортникова «Берлін. Травень 1945». Поряд розміщений «Перекоп». Після

бою» I. Петрова, «Розгром партизанами німецького кальваріального загону СС поблизу селища Старий Крим» М. Рибникова, «Переслідування. (Не втечеш!) Ю. Волкова. Одна з картин цього автора знаходиться в постійно діючій експозиції музею.

Коли в епоху тоталітаризму на культуру були накладені численні ланцюги, багато художників пішли в пейзаж, дитячу і художню графіку, книжкову ілюстрацію, створення мультфільмів, які сьогодні вважаються крашими в світі.

Справжній художник формується, переборюючи себе, і в будь-який період історії може передати на полотні свою точку зору на оточуючу дійсність. З нею можна по-

годжуватися чи дискутувати, однак у будь-якому випадку позицію автора потрібно розуміти і піважати за надану можливість заглиблення в нашу спільну історію, її ауру, зокрема трудових звершень, передану в серії портретів: Героя соціалістичної праці М. Македонського (художник В. Бернадський), чоловіка — художника Івана Шевченка (Л. Полякова) та інших.

У другій половині ХХ століття пейзаж і натюрморт стають невід'ємною частиною великої теми творчості В. Бернадського, П. Карнауха, В. Толочка, З. Філіппова, К. Прохорова, П. Столяренка, В. Меркульєвої. У таких картинах, як «Літнє море» Я. Басова, «Весняна Алупка» М. Моргун, «У Кизил-Кобі» I. Копаєнка, «Останній мінарет» М. Чурлу та інших, точне спостереження натури з її повітряними станами природи, настроями і кольоровими градаціями переходить у майстерне узагальнення, створення виразних конкретних образів. Кожний пейзаж — як лірична поема, як освідчення в любові художників до різноманітних проявів у рослинах і барвах чудової кримської землі.

Сміливим ракурсом колористичної і композиційної побудови привертають увагу квіти і груші на натюрмортах В. Трусова, три червоних гранати В. Голінського, захоплює «Танець» Т. Зінькової. Експозиція дає можливість подивитися на Кримський півострів очима художників минулого, відчути геройку людей у війну і в трудових буднях, — зазначив у своєму

виступі перший заступник Постійного Представника Президента України в АРК Володимир Дегтярьов. Помідуми ми можемо пройти вулицями, які нині зовсім інші. Лише море і гори незмінні, такі ж загадково романтичні та ніжні, дихають свіжістю та вологою у відблисках сонця чи драматично грізні в поривах штормового вітру.

А погляд із портрета? Його виносиш з собою із залу і весь 75-річний зріз нашої історії з усіма златими і падіннями, радощами і болями. І хоч розгорнута експозиція, за словами голови Кримської республіканської організації Національної спілки художників України Миколи Моргун, не відображає всю її творчу палітру, а лише трохи більше половини, кращі роботи залишилися у запасному фонді, наприклад, картини Т. Яблонської, чи, за поправкою заступника директора музею Лариси Брайко, знаходяться в основних експозиційних залах, а у філії у зв'язку з ремонтом більше половина виставок для експонування не було місця, її варто подиви-

тися. Хоча б тому, що кожна з живописних робіт створена серцем. У них є все: власний творчий стиль, висока культура виконання, закоханість у життя і гордість за рідний Крим.

Ця виставка і справді планувалася більш масштабною, — сказала на її відкритті міністр культури АРК Альона Плакіда. Однак нею ми лише розпочинаємо показ картин, які знаходяться на збереженні в музеї. І демонстрування більшої колекції

ще попереду.

А зробити свій внесок у неї може кожен кримський художник вже сьогодні, пропускаючи крізь призму власного світобачення і закарбувуючи кінчиком пензля на полотні дійсність. Відображення в мистецтві, вона може стати тим духовним магнітом, що приваблює в музей людей звідусіль. Одним із таких магнітів багато років є в Сімферополі «Місячна ніч на Дніпрі» Архіпа Куїндžі.

Валентина НАСТИНА

доісламське коріння, включає тюркські імена двох святих: Хидира та Ільяса. За легендою, святі безперервно подорожують усім світом, допомагаючи людям, і зустрічаються вони там, де завершилися господарські роботи та окіт худоби.

Цьогорічна програма святкування Хидирлеzu була яскравою і дуже насыченою, з

великою кількістю професійних і самодіяльних колективів, музикантів і співаків, котрі відгукувалися на запрошення Меджлісу. А головною окрасою нинішнього святкування стала відома співачка Джамала, яка виконувала пісні різними мовами, але насамперед зі свого нового кримськотатарського альбому.

(Фото — <http://qtmm.org>)

ХИДИРЛЕЗ

Кримськотатарська музика і пісні, традиційні обряди, ярмарок народно-прикладного мистецтва, східна кухня, національна борбя куреш, кінні перегони — це традиційне всекримське святкування Хидирлеzu на майданчику культурно-розважального етнічного центру «Шехерезада» у Бахчисарайському районі уже кілька років збирає десятки тисяч людей, причому не тільки кримських татар і не тільки з Криму, повідомило Радіо «Свобода».

Хидирлез — стародавнє тюркське свято землеробства, присвячене завершенню весняних польових робіт і вигону худоби на літні пасовища. За традицією його відзначають весело, гучно та яскраво. Назва свята, що має